

BIBELSTUDIER · 2. KVARTAL 2020

Hvordan udlægger vi Bibelen?

Syvende Dags
Adventistkirken

HVORDAN UDLÆGGER VI BIBELEN

Bibelstudier for 2. kvartal 2020 er udarbejdet af arbejdsgruppen "Arbeitskreis Bibelschule" i Adventistkirkens tyske union – i overensstemmelse med de retningslinjer, der er givet af Generalkonferensen (den Intereuropæiske Division). Emnerne er de samme som i standardudgaven og præsenterer adventisternes kristne tro ud fra et bibelsk fundament på en tidssvarende måde. Materialet har et tydeligt europæisk (tysk) islæt. Det er bygget op omkring én tekst til hver dags afsnit. Teksten understøttes af en kort forklaring, der uddyber baggrunden for teksten, en tanke til fordybelse og et åbent spørgsmål til eftertanke.

HVORDAN UDLÆGGER VI BIBELEN

Bibelstudier for 2. kvartal 2020

Forfatter af standardudgaven: Frank og Michael Hasel

Redaktør for standardudgaven: Clifford Goldstein

Bearbejdelse: "Arbeitskreis Bibelschule"

Redaktion: Rolf Pöhler

© 2020 Saatkorn-Verlag GmbH, Abt. Advent-Verlag

Pulverweg 6, D-21337 Lüneburg, www.advent-verlag.de

Den danske udgave:

Syvende Dags Adventistkirken, sabbatsskoleafdelingen

Oversættelse: Jette og Christian Christiansen

Bibelcitater: Hvis ikke andet er angivet, er bibelcitater hentet fra Bibelen,

Den Hellige Skrifs Kanoniske Bøger (1992), fra Det Danske Bibelselskab

Korrekturlæsning: Robert Svendsen

Grafisk opsætning: Bente Schlederemann

Spørgsmål og henvendelser til Henrik Jørgensen

SYVENDE DAGS ADVENTISTKIRKEN, DANMARK

© 2020 Dansk Bogforlag, Nærum

	INTRODUKTION TIL 2. KVARTAL 2020	4
4. april	1. En unik bog	6
11. april	2. En tekst – to forfattere	14
18. april	3. Jesus og apostlene som forbilleder	22
25. april	4. Hvem har det sidste ord?	30
2. maj	5. Skriften alene – sola scriptura	38
9. maj	6. Hvorfor er bibeludlægning nødvendig?	46
16. maj	7. Sprog, tekst og kontekst	54
23. maj	8. Bibel og skabelse	62
30. maj	9. Skabelse og videnskab	70
6. juni	10. Bibelen – historiens bog	78
13. juni	11. Bibelen og profetierne	86
20. juni	12. Behandling af vanskelige skriftsteder	94
27. juni	13. "Vær ordets gørere"	102

Hvordan udlægger vi Bibelen

Sammen med mange andre kristne hylder syvendedags adventisterne det protestantiske Sola-Scriptura-princip, hvor Bibelen er det eneste grundlag for kristen tro og lære. Ifølge Ellen White vil der indtil Kristi genkomst være "et folk på jorden, der holder fast ved Bibelen og Bibelen alene som rettesnor for alle læresætninger og basis for alle reformer" (*Mod en Bedre Fremtid*, s. 481). I SDA's tro og lære, paragraf 1, siges der:

"Den hellige Skrift, Det Gamle og Det Ny Testamente, er Guds skrevne ord. Det er givet ved guddommelig inspiration gennem hellige mennesker, der talte og skrev, drevet af Helligånden ... Den hellige Skrift er en ufejlbarlig åbenbaring af Guds vilje. Den er en rettesnor for menneskets liv og vandel, den autoritative åbenbaring af trospunkter og den pålidelige beretning om Guds gerninger i historien."

Én ting er at anerkende Bibelen som det af Gud åbenbarede og af Helligånden inspirerede og autoriserede Guds ord. Noget andet er at forstå den rigtigt. Det er derfor ikke nok at tro på Bibelen og tage den på ordet. Det gælder også om at forstå og anvende den på en passende måde. Det er det, som det foreliggende studiehæfte handler om. Hvordan kan og vil Bibelen forstås? Indeholder den måske selv nøglen, som kan hjælpe os til at tolke Guds ord korrekt?

Hvordan håndterede for eksempel Paulus og evangeliernes forfattere Det Gamle Testamente? Hvordan anvendte og udlagde Jesus selv De hellige Skrifter? Hvilken rolle spiller tekstsammenhængen, sproget, kulturen og historien, når en samling skrifter, der stammer fra en svunden tid, skal forstås? Hvordan skal lignelser, profetier, beretninger, fortællinger, formaninger, sange, profetiske drømme og visioner læses og tydes?

Mens studiehæfterne til Bibelen almindeligvis handler om en bibelsk bog eller et tema fra Bibelen, drejer det sig i denne omgang om at tænke over en passende måde at håndtere Bibelen på. Hvordan ud-lægger vi den rigtigt? Svarene på dette spørgsmål vil vi så vidt muligt finde i Bibelen selv, idet vi ser nøje på, hvordan Bibelens forfattere i den forbindelse tænkte og gik frem. På samme tid rettes blikket ud over bogen på Gud, der ønsker at møde os i deres ord og vil føre os til troen på Jesus Kristus som det levende Guds ord.

"Bibelen indeholder en umådelig rigdom, men den er ikke en afgud. Den er Guds altafgørende brev til os, men ikke en bog, der er faldet ned fra himlen. Den er nøglen til faderens hus, men ikke selve faderhuset. Den er sandhedens ord, men kun for den, der hele tiden på ny lader sig udfordre af dens lærdomme. Den svarer kun på spørgsmål, som vi ikke er flove over at stille. Den er Guds ord og brød i Jesu menigheds hverdag. Men vi bliver nødt til at spise af dette brød i vores ansigts sved. Det er det evigt gamle og underfulde ord for det moderne menneske. Og netop det moderne menneske har lov til at lære om børnenes tro i den" (Wolfgang Trillhaas, protestantisk teolog).

En unik bog

"Dine ord er en lygte for min fod, et lys på min sti" (Sl 119,105)

Hovedtanke

Bibelen er i flere henseender en unik bog. Denne påstand er såvel en kendsgerning som en bekendelse.

Introduktion

"Tro det eller ej, det er Bibelen." Dette overraskende svar gav ateisten Bertolt Brecht (dramatiker og lyriker) en journalist, der havde spurgt til hans foretrukne litteratur.

Det er åbenbart ikke nødvendigt at være en kristen for at kunne se og værdsætte det enestående ved Bibelen. Den forhenværende studievært Ulrich Wickert konstaterede: "Bibelen er en særdeles spændende bog. Den er selve grundlaget for store dele af den vestlige verdens kultur. Det er ikke muligt at forstå nogen kirke uden at kende Bibelen. Det samme gælder for en stor del af malerkunsten og litteraturen."

Marc Chagall (1887-1985), der benyttede talrige bibelske motiver i sine malerier, bekræftede denne indsigt: "Jeg har været betaget af Bibelen siden min tidligste ungdom. Den forekom mig dengang – og gør det stadig – at være den rigeste poetiske kilde nogensinde."

Immanuel Kant (1724-1804), oplysningstidens filosof, sagde: "Bibelen er bogen, hvis indhold selv vidner om dens guddommelige oprindelse. Bibelen er min ædlest skat. Uden den ville jeg være ilde stedt."

Når så bred en vifte af berømte og indflydelsesrige personligheder, der ikke er repræsentanter for kirken, viser Bibelen så stor respekt, må der vel være noget specielt ved "bøgernes bog", BIBLIA – BOGEN, Bibelen. Men hvad er det, der gør den så betydningsfuld? I denne uge ser vi på årsagerne til, at Bibelen er en bog uden sidestykke. Her skelnes mellem sagligt-objektive og personligt-bekendende argumenter.

"Vi vil altid finde lige netop så meget i Bibelen, som vi leder efter: noget stort og guddommeligt, hvis det er noget stort og guddommeligt, vi leder efter; noget vigtigt og historisk, hvis det er noget vigtigt og historisk, vi leder efter; ingenting, hvis vi slet ikke leder efter noget" (Karl Barth).

Overlevering og udbredelse

Rom 3,1-2

**Hvad havde det jødiske folk, som de øvrige folkeslag ikke havde?
Hvad er det egentlige grundlag for de hellige skrifers værdi?**

Baggrund

Gud havde betroet Israels folk en uvurderlig skat, som det samvittighedsfuldt hængede om i flere tusinde år. Deres respekt for de hellige skrifter medførte, at jøderne opbevarede manuskripterne omhyggeligt, kopierede dem og gav dem videre til kommende generationer.

Til fordybelse

Fundet af Dødehavsrullerne (1947) bragte tekster frem i lyset, der var cirka 1000 år ældre end de hidtil kendte gammeltestamentlige manuskripter. Mindst lige så overraskende var den kendsgerning, at indholdet stort set var identisk på trods af talrige afskrifter. Indtil bogtrykkerkunstens opfindelse i det 15. årh. blev tekster skrevet af i hånden bogstav for bogstav, ord for ord.

Der findes over 5000 manuskripter/fragmenter af nytestamentlige tekster, der går tilbage til det 2. årh. Den ældste hele Bibel, Codex Sinaiticus, stammer fra det 4. årh. Dermed er Bibelen oldtidens *bedst overleverede bog*.

Til anvendelse

Bibelen regnes for at være verdenslitteraturens mest udbredte bog. I sin helhed findes den i dag på 700 sprog. Dertil skal lægges over 1500 Ny Testamenter og over 1100 enkelte skrifter – alt i alt cirka 3400 sprog. Der findes dog stadig 3500 sprog og dialekter, der mangler oversættelse.

Til eftertanke

Den Hellige Skrift har uden mén overlevet alle forsøg på at tilintetgøre den eller nedtone dens betydning. "Jeg våger over, at mit ord bliver udført" (Jer 1,12).

"Herre, bevar dit ord, denne ædle gave, for jeg foretrækker det frem for gods og rigdom. Skulle dit ord ikke gælde længere, hvad skulle troen da bygge på? Tusind verdener er for intet at regne, måtte jeg blot leve efter dit ord" (Nikolaus Graf von Zinzendorf, 1725).

Mangfoldighed og enhed

Hebr 1,1

**Hvad var kendetegnende for Guds tale til sit folk "i fortiden"?
Hvad betyder denne kendsgerning for måden at læse Bibelen på?**

Baggrund

Bibelen adskiller sig fra andre bøger, der ofte kun har én forfatter. Den udgør nærmest et lille bibliotek bestående af 66 skrifter af meget forskellig længde. Bibelens tilblivelse skyldes snesevis af mennesker: forfattere (skrivere), kompilatorer (personer, der sammenstiller materiale uden at have forfattet teksterne, fx salmer eller ordsprog) og redaktører (personer, der afrunder arbejdet). Tilblivelsen strækker sig over 1500 år – *hvilken enorm tidsperiode.*

Blandt deltagerne i dette usædvanlige, litterære "orkester" finder vi fårehyrder og konger, fiskere og præster, læger og profeter, lærde og uuddannede mennesker. De kom fra meget forskellige kulturer og tidsperioder og var, som alle mennesker, børn af deres tid – *hvilken enorm bredde.*

Hebræerbrevet understreger, at Gud har talt "mangfoldige gange og på mangfoldige måder". Dette hentyder ikke blot til de forskellige måder, hvorpå Gud har åbenbaret sig (drømme, visioner, engle osv.), men også til de mange variationer i form og indhold (lovtekster, digte, sange, lignelser, visdomsord, prædikener, breve, beretninger, fortællinger, bønner osv.) – *hvilken enorm mangfoldighed.*

Til fordybelse

Kan man i betragtning af denne forskelligartethed i indhold og opbygning overhovedet tale om skriftens "enhed"? Svaret afhænger af, om man i denne litteratur udelukkende ser menneskelige forfattere for sig, eller om man i deres ord også hører en anden stemme. Gang på gang har mennesker oplevet, at de i Bibelen har mødt Gud, der har talt til deres inderste.

Til eftertanke

"Bibelen er ikke så meget en bog, som den er en stemme; den levende Guds stemme" (Martin Buber).

Pålidelighed og troværdighed

1 Kor 15,1-8.14-19

**Hvad lægger Paulus stor vægt på, når han forkynder evangeliet?
Hvad betyder det for den kristne tro?**

Baggrund

For Paulus er budskabet om Kristus og troen på ham begrundet i en begivenhed, der ganske vist ikke kan bevises ved hjælp af historisk forskning, men alligevel er bevidnet på overbevisende og troværdig vis. Både Jesu død på korset og hans opstandelse på tredjedagen er blevet bekræftet af adskillige vidner. Den kristne tro hviler altså på et troværdigt fundament.

Til forskel fra andre helligskrifter (som fx Koranen i islam eller Bhagavadgita i hinduismen) er Bibelen forankret i historien. Den er altså hverken et filosofisk-spekulativt værk eller en samling tidløst-religiøse myter hinsides den oplevede virkelighed, men den vidner om Guds handlen i denne verdens historie.

Til fordybelse

Tæt forbundet med den jødisk-kristne tros forankring i historiske begivenheder (udgangen fra Egypten, indtagelsen af land, eksil, tilbagevenden; Jesu liv, død og opstandelse) er det faktum, at den er rodfæstet i profetier, hvis historiske opfyldelse bekræfter Guds tales troværdighed. Dette gælder såvel for profetier vedrørende Israels folk og dets nabolande som for messianske forudsigelser og apokalyptiske profetier om fremtiden og afslutningen på historien.

Til anvendelse

Ligesom de første kristne fandt den profetiske bekræftelse på deres tro på Kristus i den gamle pagts skrifter, opdagede også de tidlige adventister guddommelige profetier vedrørende verdenshistoriens forløb og afslutning i de bibelske tekster. På den måde styrkedes deres tillid til Bibelens troværdighed og pålidelighed. Den blev således til et virkningsfuldt, evangelisk redskab.

Til eftertanke

"Herren er *virkelig* opstået" (Luk 24,34).

Budskab og relevans

5 Mos 32,44-47
Joh 1,1-5.14; 14,6

Hvilken betydning havde Toraen for Guds folk?
Hvilken betydning har det levende ord for kristne?

Baggrund

"Guds lov er folkets *liv*. Som Guds ord er den virksom, ikke tomme ord (Es 55,11), og det gælder ikke først, når mennesker lever efter den, men ved at Gud i sit ord knytter sig til sit folk som en magt til liv og velsignelse" (Stuttgarter Erklæringbibel (SEB) 258).

Bibelen indeholder mange udsagn og vejledninger, der den dag i dag fortjener opmærksomhed og kan bidrage til et vellykket liv. De vedrører såvel det enkelte menneske (fysisk og psykisk sundhed, arbejde og fritid, ernæring og hygiejne) som familien (ægteskab og seksualitet, børn og opdragelse) og samfundet (økonomi og økologi, fred og social retfærdighed).

Til fordybelse

Til forskel fra tidligere åbenbaringer og som højdepunkt har Gud *nu ved dages ende* talt gennem sin søn (Hebr 1,2). Dermed findes der ikke længere kun det talte og det skrevne Guds ord, men Kristus selv, det inkarnerede Guds ord. Han er det egentlige omdrejningspunkt og hele Den Hellige Skrifs mål, der *i ham* til syvende og sidst udgør enheden og det egentlige fokus. Således bliver Kristus det sande, livgivende Guds ord (Joh 5,39).

Til anvendelse

"Den Hellige Skrift er, uanset hvor og hvornår man åbner den, en uudtømmelig og uendelig dyb kilde med friskt vand. Jo mere jeg øser af den, jo gavmildere er kilden."

"Ingen kan gøre os en større velgerning end at give os kærlighed til Den Hellige Skrift og hjælpe os med at forstå den."

"Et kristnet menneskes frihed består i, at han frivilligt bøjer sig under Gud og hans ord" (Friedrich von Bodelschwingh, 1831-1910).

Til eftertanke

"De ord, jeg har talt til jer, er ånd og liv" (Joh 6,63).

Indflydelse og effekt

2 Kong 22-23
Rom 12,1-2
Hebr 4,12

Hvilken reaktion medførte det, da lovbogen blev fundet, og hvilke varige følger fik det?

Hvilken potentiel styrke besidder Guds ord?

År 621 f.Kr., da kong Josija var omtrent 25 år gammel, opdager ypperstepræsten Hilkija *lovbogen* – sandsynligvis Toraen eller Femte Mosebog. I løbet af sin fars (Amons) og bedstefaderens (Manasses) regeringstid var skriftrullen gået tabt som følge af tilbedelsen af hedenske afguder – Ba'al, Ashera og *hele himlens hær* (2 Kong 21,3-9).

Da Josija hører om pagtsbetingelserne, river han sine klæder i stykker, for han indser, hvor langt han og hans folk har fjernet sig fra tilbedelsen af den sande Gud. Han påbegynder straks en reform(ation) i landet, idet han lader højene, hvor man ofrede, rive ned og sørger for, at de fremmede gudebilleder bliver ødelagt.

At lovbogen er blevet genfundet, fører til syndserkendelse, anger og oprigtig forandring. Det begynder med Josija og breder sig som ringe ud over hele Judas land.

Til anvendelse

"Tilpas jer ikke denne verden, men lad jer forvandle, ved at sindet fornyes" (Rom 12,2). "For Guds ord er levende og virksomt og skarpere end noget tveægget sværd; det trænger igennem, så det skiller sjæl fra ånd og marv fra ben og er dommer over hjertets tanker og meninger" (Hebr 4,12).

"Man kan ikke bare læse Bibelen ligesom andre bøger. Man må være parat til virkeligt at spørge den. Kun på den måde lukker den sig op. Det er kun, hvis vi forventer det afgørende svar fra den, at den giver os det. Det er, fordi det er Gud, der taler til os i Bibelen." – "Jeg tror, at det ene og alene er Bibelen, der er svaret på alle vore spørgsmål, og at vi blot behøver at spørge vedholdende og ydmygt for at få svaret fra den" (Dietrich Bonhoeffer).

Oprindelse og autoritet

Joh 14,26;
15,26; 17,17

Hvordan virker sandhedens ånd sammen med sandhedens ord?

Baggrund

Bibelen – kristenhedens helligskrift – er blevet til på grund af Guds tale og handlen, og fordi mennesker, ledt af Ånden, tillidsfuldt har lyttet til Guds stemme. Det er dens guddommelige oprindelse, der giver Bibelen dens uforlignelige autoritet, der er uafhængig af tidsepoker og kulturer.

Til fordybelse

"Det var Guds vilje at fortælle verden sandheden gennem menneskelige redskaber. Gennem Helligånden har han selv gjort det muligt for mennesker at udføre denne opgave. Uanset, hvad der er blevet talt eller skrevet, har han ledt tankerne til disse valg. Skatten blev betroet til jordiske *kar (budbringere)*, men ikke desto mindre er den fra himlen" (Ellen White, *Für die Gemeinde geschrieben*).

Til anvendelse

"Gud har i sit ord overdraget menneskene den kundskab, som er nødvendig for deres frelse, og Den hellige Skrift bør betragtes som en autoritativ, ufejlbarlig åbenbaring af Guds vilje. Skriften er standarden for karakteren. Den åbenbarer den kristne lære, og det er ud fra Skriften, at menneskene skal bedømme deres erfaringer" (Ellen White, *Mod en Bedre Fremtid*, s.12)

Til eftertanke

Bibelens sandhed kan ikke bevises med argumenter. Den vil vise sig i menneskers liv. Tillid til Guds ord opstår under Guds Ånds påvirkning (Rom 8,16). "Helligåndens vidnesbyrd er bedre end alle beviser" (Johannes Calvin, *Institutio I, 7,4*).

Resumé

Bibelens overlevering og udbredelse, mangfoldighed og enhed, pålidelighed og troværdighed, budskab og relevans, indflydelse og effekt og oprindelse og autoritet er helt unik. Gud taler til os gennem Bibelen – også i dag.

Spørgsmål til drøftelse

Indledende spørgsmål	1. Hvilken type litteratur kan I bedst lide at læse: romaner, biografier, digte, fagbøger... ?
Supplerende spørgsmål	2. Hvilke dele af Bibelen er I især tiltrukket af og hvorfor: historie(r), profetier, salmer, ordsprog, breve/hyrdebrev, evangelier... ?
Rom 3,1-2	3. Hvilke fordele har vi som kristne i forhold til andre mennesker og religioner?

Hvilken rolle spiller Bibelen i den sammenhæng? |
| Hebr 1,1 | 4. Gud har talt til os mangfoldige gange og på mangfoldige måder.

Opfatter I Bibelens mangfoldighed og forskellighed i udsagn snarere som en belastning eller snarere som en fordel? |
| 1 Kor 15,1-8;
14-19 | 5. Hvor meget betyder historisk troværdighed og pålidelighed, hvad bibelske udsagn angår, for jer? |
| 5 Mos 32,44-47 | 6. Er Bibelen for jer en læsebog eller snarere en livsbog?

Hvad er forskellen på de to ting? |
| Afsluttende spørgsmål | 7. Hvordan har Bibelen præget og forandret jeres liv? |

En tekst – to forfattere

"Derfor takker vi også Gud uophørligt. For da I modtog Guds ord, som I hørte af os, tog I ikke imod det som menneskeord, men som det, det i sandhed er, Guds ord, og det virker i jer, som tror"
(1 Thess 2,13).

Hovedtanke

I Skriften forenes guddommelige tanker med menneskelig erkendelse. Den er et inspireret Guds ord og på samme tid umiskendeligt menneskeord.

Introduktion

Sidste uges studievejledning sluttede med henvisningen til Skriftens guddommelige ophav og den deraf afledte enestående autoritet (se fredagsafsnittet). Denne tanke skal nu forklares og begrundes nærmere.

Spørgsmålet om forholdet mellem Guds tale og menneskets talte hhv. skrevne ord er en af de vanskeligste udfordringer for teologien og afgørende for forståelsen af Bibelen som "Guds ord". Til syvende og sidst handler det jo utvivlsomt om tekster, der er forfattet af mennesker og ikke en "bog, der er faldet fra himlen". Hvordan kan disse skrifter da med rette betegnes som "Guds ord"?

Ifølge Islam er *Koranen* Guds evige ord, som profeten Muhammed modtog ved englen Gabriel og skrev ned ord for ord. Enhver menneskelig indflydelse er dermed udelukket, og intet må forandres. Derfor bliver *Koranen* kun citeret på arabisk af rettroende muslimer. Det er selvklart, at den heller ikke må tolkes eller på nogen måde må betvivles. Rendyrket Guds ord ...

Mange bibeltro kristne tænker om *Den hellige Skrift* på lignende måde: Som det inspirerede Guds ord står den over enhver kritik og tvivl. Og ligesom Jesus Kristus, der var Gud i menneskeskikkelse, var syndfri, så er Bibelen som det skrevne Guds ord fejlfri. Derfor kan der ikke sættes spørgsmålstejn ved den, og derfor har den absolut autoritet ...

Men hvordan forholder det sig med de umiskendelige menneskelige sider af Bibelen: dens til tider anstødelige udsagn, uoverensstemmelser og ufuldkommenhed? Hvordan passer de ind i billedet? Og hvad siger Bibelen selv om disse ting?

Prædikenen som Guds ord

ApG 17,1-4
1 Thess 2,13

Hvad gør en prædiken til "Guds ord"?
Hvad gør – analogt hertil – Bibelen til Guds ord?

Baggrund

Paulus havde forkyndt budskabet om den lidende og opstandne Kristus i Thessalonikas synagoge og grundlagt menigheden der (ApG 17,1-4). I brevet til de kristne der – det ældste paulusbrev overhovedet – minder han med taknemmelighed om, at de modtog hans forkyndelse ikke som *menneskeord*, men som *Guds ord*. Noget lignende gælder for Bibelen: Man kan læse den som menneskelige eller guddommelige ord.

Det, der gør evangeliets forkyndelse – og dermed enhver *reel prædiken* – til *Guds ord*, er ikke en særlig egenskab hos forkynderen (i dette tilfælde den inspirerede apostel), men virkningen af det forkyndte. Det, at prædikenen virker troen og gør mennesker til Jesu efterfølgere, er et ufejlbarligt tegn på, at *Gud* har talt til dem. Kun han kan føre til omvendelse og tro.

Til fordybelse

Eksemplet illustrerer den tætte forbindelse mellem den udsendte (apostlen/forkynderen) og den, der sender (Gud). Nok var det kun en ukendt gæst i synagogegudstjenesten, der tog ordet, men nogle af de tilstedeværende blev grebet i deres indre af hans budskab og hørte deri Guds stemme. På den måde blev *menneskeordet* til *Guds ord*.

Til anvendelse

Prædikener fortjener ikke denne betegnelse, hvis ikke indholdet er evangeliet om Kristus og kalder til efterfølgelse hhv. fastholdelse af mennesket deri. De bliver til *Guds ord*, lige så snart tilhørerne tiltales og forandres af Gud selv. Dette sker mest sandsynligt, når prædikanterne ledes og fyldes af Guds Ånd.

Til eftertanke

"For man har ikke fattet Guds ord i troen, når man tumler med det oven i hovedet, men først når det slår rødder dybt nede i hjertet" (Johannes Calvin, Institutio III, 2, 36).

Skriften som Guds åndedrag

2 Tim 3,14-17

Hvordan viser det sig, at Skriften er indblæst (inspireret) af Gud? Hvilket egentligt formål har den?

Baggrund

Det, der gælder for en åndsinspireret forkyndelse af evangeliet, har ikke mindre betydning for Den hellige Skrift. Dens egentlige formål består i at føre mennesker til frelsen ved troen på Kristus. "Hele Skriften er inspireret af Gud og kan bruges til undervisning, til rettesættelse, til korrektion og til træning i at leve ret, så enhver, der ønsker at tjene Gud, kan blive fuldt udrustet til at gøre det gode" (v. 16-17, Bibelen på hverdagsdansk).

Skriftens guddommelige oprindelse bevidnes af, at den formår at ændre mennesker grundlæggende, og at de retter deres blik mod Gud. Den er *theópneustos* gr. (ordret: gudindblæst), lat. *inspirata* (inspireret). Paulus fremhæver på denne måde Bibelens praktiske værdi for det kristne liv, men han forklarer ikke inspirationens "hvordan". Både mennesket (1 Mos 2,7) og skabelsen (Sl 33,6) skylder deres eksistens det guddommelige "åndedrag". På lignende måde skyldes Den hellig Skrift Guds Ånds "pust".

Til fordybelse

Hele Skriften (s.o.) er inspireret af Gud, selvom ikke alle dele er lige inspirerende at læse for enhver, og ikke alt er umiddelbart lige vedkommende for os alle. Men man kan trods alt også lære af tekster, som ikke er så lette at forstå eller ikke direkte kan finde anvendelse i dag. "Bibelen oplyser, at Gud er dens forfatter; alligevel er den skrevet af mennesker, og de forskellige forfatteres særpræg afspejles i bøgernes forskelligartede stil. De sandheder, de indeholder, er alle sammen "indblæst af Gud" (2 Tim 3,16), men de fremstår på menneskers sprog" (Ellen White, *Mod en bedre Fremtid*, s. 10-11).

Til eftertanke

"Den, der har mistet sin Gud, kan finde ham igen i denne bog, og den, der aldrig har kendt ham, møder heri det guddommelige ords åndedrag" (Heinrich Heine, tysk digter og journalist).

Helligånden som drivkraft

2 Pet 1,19-21

Hvad fik de bibelske forfattere til at nedfælde deres budskaber?

Baggrund

Menneskelig tænkning og vilje var ikke kilden til profeternes profetier. De blev (ind)givet under indflydelse af Helligånden. Som vinden blæser i sejlene og på den måde bevæger hele skibet, således blev også de bibelske forfattere drevet (*pherómenoi*) af Ånden til at tale og skrive i Guds navn og på hans foranledning.

Ligesom Paulus vidner også Peter om Den hellige Skrifts guddommelige oprindelse uden nærmere at forklare inspirationsprocessen. Det, der interesserer os i dag og fører til kontroversielle diskussioner – nemlig hvordan (verbal-, mental- og personal-) inspiration fungerer – ser åbenbart ud til ikke at have de bibelske forfatters interesse. Det var vigtigt for dem at fremhæve Den hellige Skrifts funktion og betydning.

Til fordybelse

“Bibelen er ikke givet os på et storslået overmenneskeligt sprog ... Bibelen måtte skrives i et menneskeligt sprog. Alt menneskeligt er ufuldkommet ... Bibelen blev givet til praktiske formål (1 SM 20.1).

Det er ikke Bibelens ord, der er inspireret, men dens forfattere. Inspiration indvirker ikke på menneskers ord eller udtryk, men snarere på dem selv. Under Helligåndens indflydelse er de blevet fyldt med tanker. Men ordene bærer det individuelle sinds stempel. Den guddommelige ånd har meddelt sig. Det guddommelige sind og vilje forbindes med det menneskelige sind og vilje. På denne måde er forfatterens udsagn Guds ord“ (Manuscript 24, 1886 (skrevet i Europa i 1886) 1 SM 21.2).

Til eftertanke

“Den guddommelige Ånd har meddelt sig“ (eng. *diffused*, ordret *iblandet*). Ligesom tøjet velduftende kommer ud af vaskemaskinen, og parfumen sætter sig på huden og dufter derfra, sådan blander Guds Ånd sig sammen med de bibelske forfattere og giver deres jordiske tanker og ord en himmelsk ”duft“. Det guddommelige har forbundet sig uadskilleligt med det menneskelige.

Guds ord i menneskers mund

2 Mos 4,13-16; 7,1-2
5 Mos 18,17-18
Jer 1,1-2.9; 15,19

Hvordan illustrerer disse eksempler den inspiration, der får mennesker til at blive Guds talerør?

Baggrund

Om profeterne hedder det i Bibelen, at Gud lagde sine ord i deres mund og deres ord blev på den måde til *Herrens ord*. Hvad det betyder i praksis, anskueliggør eksemplet med Moses og Aron: Det, som Moses skulle fortælle Farao efter Guds befaling, meddelte han først sin bror Aron, der så med egne ord fremførte det for Farao. På den måde blev Aron til *mund*, det vil sige til Moses' talerør og *profet*. Moses derimod blev den, der befalede (*Gud*). Ligesom Aron blev til Moses' profet (*pro-phemi*, taler for), er profeter Guds talerør.

Til fordybelse

Med udgangspunkt i tankerne fra den græske filosof Aristoteles om årsagsprincippet, skelnede middelalderens skolastiske teologer mellem Gud som Den hellige Skrifts primære forfatter (*auctor principalis*) og mennesket som den sekundære forfatter (*auctor secundarius*). Profeten er så at sige Guds redskab (*auctor instrumentalis*) til at give hans budskab videre til menneskene.

Denne sondring hjælper med at løse den tilsyneladende modsigelse, der opstår, når spørgsmålet stilles, om Bibelen er menneskeord eller Guds ord. Det drejer sig nemlig slet ikke om et enten-eller, men om et både-og. Begge – Gud og menneske – er sande forfattere (*veri auctores*), begge er aktive i ord og tanke, begge taler om og meddeler deres tanker.

Til anvendelse

”Vi tror, at Skriften kommer fra Gud, fordi Åndens kraft oplyser os og ikke på grund af vores egen eller andre folks dømmekraft ... Vi kommer til denne vished, fordi vi føler, at den indiskutable guddommelige majestæts magt hersker og virker her - og denne kraft trækker og antænder os til lydighed, med viden og vilje, men meget mere levende og stærkere end al menneskelig vilje og viden“ (Johannes Calvin, Inst 1, 7, 5).

Det inspirerede og det inkarnerede Ord

Joh 1,1-5 og 14

Hvilke paralleller kan der drages mellem det inspirerede (Bibelen) og det inkarnerede (Jesus) ord?

Baggrund

Ligesom Jesus blev undfanget ved Helligånden, men blev født af en kvinde, sådan er Den hellige Skrift af guddommelig oprindelse, men blev overbragt af mennesker. Jesus blev menneske i tid og rum og levede i en bestemt kultur, men dette forklejer ikke hans guddommelighed. Det skrevne ord blev også talt ind i en bestemt tid og kultur, men er ikke kun af betydning for tiden og kulturen på det tidspunkt.

Som menneske havde Jesus svagheder og begrænsninger, men han forblev uden synd. Bibelen blev heller ikke skrevet på et overmenneskeligt, perfekt sprog. Det afspejler grænserne for dens forfatters udtryksfærdighed. Bibelen hævder ikke at være fejlfri, men åbenbarer Guds budskab på en troværdig måde og vildleder ikke læserne.

"Bibelen blev skrevet af inspirerede mennesker, men det er ikke, hvordan Gud udtrykker sine tanker, men hvordan folk gør det. Gud fremstilles ikke som forfatteren. Mennesker vil ofte sige, at et sådant udtryk ikke er guddommeligt. Men Gud ville ikke sætte sig selv på prøve i Bibelen med ord, logik og retorik. Forfatterne til Bibelen var Guds forfattere, ikke hans pen" (1 SM 20.4).

Til fordybelse

"Bibelen udgør med sine gudgivne sandheder udtrykt på menneskers sprog en forening af det guddommelige og det menneskelige. Der forekom en lignende forening i Kristi natur. Han var Guds søn og Menneskesønnen. Det gælder derfor både om Bibelen og om Kristus, at Ordet blev kød og tog bolig iblandt os" (Ellen White, *Mod en bedre Fremtid*, s. 11)

Til eftertanke

"Uden Den hellige Skrift, som alene har Jesus Kristus som omdrejningspunkt, findes ingen erkendelse, og vi ser kun mørke og forvirrede ting i Guds og vores eget væsen" (Blaise Pascal, *Pensées* 548).

Barnlig tro og kritisk tænkning

Hebr 11,3.6
1 Thess 5,19-22

Hvilken rolle spiller barnlig tro, og hvilken rolle spiller kritisk tænkning i bibelstudiet?

Baggrund

Tillid er den bedste forudsætning for at lære noget. Børn stoler tillidsfuldt på deres forældre, elever lytter til deres lærere, og studerende lærer af deres lektorer og professorer. På samme måde kræves en åben holdning, hvis man vil drage fordel af Bibelen. Den, der kun læser den ud fra den menneskelige historie og tankegangs perspektiv, vil næppe opdage Gud i Bibelen. På et skeptisk grundlag vokser der ingen tro. Derfor er det vigtigt at nærme sig Bibelen med åbenhed og forventning og give den en chance for at overbevise os.

Til fordybelse

Det betyder ikke, at kritiske spørgsmål ikke er tilladt, eller at der forlanges blind tillid. Tværtimod kan og skal profetisk tale prøves for sin korrekthed og for at være i overensstemmelse med allerede kendte sandheder. Et seriøst bibelstudium kræver metodiske redskaber, der gennemgår teksterne med et velvilligt kritisk syn – ikke for at holde dem fra livet og nære tvivl, men for ikke at ligge under for fejlfortolkning. I den forstand er kritisk tænkning uundværlig for troen, fordi den adskiller det prøvede og sande fra det forkerte og irrelevante.

Til eftertanke

”Prøv ikke at forandre Bibelen, men giv Bibelen lov til at forandre dig”
(ukendt oprindelse)

Resumé

Spørgsmålet om Bibelens oprindelse og væsen kræver et toleddet svar: På den ene side er det et af mennesker forfattet produkt, der har sin menneskelige begrænsning. På den anden side er det et af Gud inspireret værk, hvor han åbenbarer sig og gør sit ord kendt.

Spørgsmål til drøftelse

Udgangspunkt

1. Hvad forventer I af en talsmand for regeringen?

Hvor meget frihed har han, og hvor ligger hans begrænsninger?

Supplerende
spørgsmål

2. Hvad forventer I af en profet eller en prædikant?

Hvor meget frihed har de som Guds "mund", og hvor ligger deres begrænsning?

1 Thess 2,13

3. Hvad gør forkyndelsen til "Guds ord"?

Hvad siger det om Bibelen som "Guds ord"?

2 Tim 3,14-17
2 Pet 1,19-21

4. Hvad siger disse skriftsteder om Den hellige Skrift?

Hvad kan man kende "inspirerede" tekster på?

Joh 1,1-5.14

5. Hvilke paralleller kan I se mellem Bibelen og Jesus Kristus som "Guds ord"?

Hvor har denne sammenligning sin begrænsning?

Til fordybelse

**6. Har man lov til at stille kritiske spørgsmål til Bibelen?
Begrund jeres mening.**

Afslutning

7. Menneskeord og Guds ord – hvad vil det sige?

Jesus og apostlene som forbilleder

"Men han svarede: 'Der står skrevet: 'Mennesket skal ikke leve af brød alene, men af hvert ord, der udgår af Guds mund'" (Matt 4,4).

Hovedtanke

Det Gamle Testaments hellige skrift blev af Jesus og apostlene opfattet som Guds troværdige ord.

Introduktion

Udgangspunkt for enhver kristen forståelse af Skriften bør være Jesu opfattelse af Bibelen. Når man lægger mærke til, hvordan han læser Den Hellige Skrift, bliver det tydeligt, at Det Gamle Testamente som jødedommens bibel (den såkaldte Tanakh) var den vigtigste rettesnor og højeste autoritet for Jesus, når det gjaldt trosspørgsmål og livsførelse. Skriftens udsagn var forpligtende for ham. Jesus delte de daværende jødiske eksegeters holdning, at Den Hellige Skrifs gyldighed bygger på forfatternes guddommelige inspiration.

Det Nye Testaments forfattere gik til Bibelen på samme måde som Jesus. Når det drejede sig om forhold vedrørende lærepunkter, livsførelse og profetiers opfyldelse, var Det Gamle Testamente for dem det afgørende Guds ord (ifølge Eckhard Schnabel, *Inspiration und Offenbarung*, Wuppertal 1986, 121ff.). Dette ses blandt andet ved, at argumenter, overvejelser og overbevisninger, der gives udtryk for i Det Nye Testamente, ofte bygger på udsagn fra Det Gamle Testamente. Som "bevis" på Skriftens gyldighed nævnes også ofte i Det Nye Testamente historiske begivenheder fra gammeltestamentlig tid.

I løbet af denne uge fokuserer vi på udvalgte afsnit fra Det Nye Testamente og undersøger, hvilken rolle de indtager i Bibelen.

"Bibelen er et brev, som Gud har ladet skrive til mig, og som jeg bør handle efter, og som Gud vil dømme mig efter" (Johann Albrecht Bengel, 1687-1752).

"Der står skrevet"

Matt 4,1-11

Hvordan forsvarede Jesus sig imod Satans fristelser?

Baggrund

Satan fristede Jesus, idet han prøvede at få ham til at misbruge sin guddommelige magt til egen fordel uden at tage hensyn til sin Faders vilje.

Den første fristelse imødegik Jesus ved at henvise til 5 Mos 8,3. Her er der tale om Israels folks afhængighed af Gud under ørkenvandringen. På samme måde, som folket skulle stole på Gud, når det drejede sig om mannaen, således forventedes det også af Guds søn i ørkenen. I forbindelse med den anden fristelse citerede Satan selv fra Skriften (Sl 91,11-12). Salmen taler om Guds beskyttende nærvær, men den indeholder ikke nogen garanti for, at legemet lades uskadt (det ville sætte spørgsmålstejn ved Guds suverænitet). Den indeholder heller ikke en opfordring til bevidst at udsætte sig selv for fare. Jesus svarede med et andet citat: forbuddet mod at udæske Gud på urimelig vis (5 Mos 6,16).

Det tredje forsøg var en direkte henvisning til det første bud. Jesus svarede med 5 Mos 6,13: Sand tilbedelse retter sig udelukkende mod Gud og ikke mod nogen anden.

Til fordybelse

For Jesus havde Guds ord, som det fremgår af Skriften, højeste autoritet. Under Helligåndens vejledning havde han formået at fremhæve de evigt gyldige principper i de bibelske tekster og anvendt dem på sin egen situation i ørkenen. Han tillod ikke, at skriftsteder blev fordrejet og taget ud af deres sammenhæng med det formål at handle mod Guds vilje.

Til eftertanke

Er Guds ord også min forpligtende rettesnor og grundlaget for min tro? Hvordan kan jeg værne mig imod, at bibelske udsagn fordrejes?

"Sæt for Guds skyld Bibelen i centrum!"

(Huldrych Zwingli, schweizisk reformator, 1484-1531)

Jesu indstilling til loven

Matt 5,17-20;
22,34-40

På hvilken måde "opfyldte" Jesus loven og profeterne?

Baggrund

Matt 5,17-20 viser, hvordan man skal forstå forholdet mellem Jesu lære og loven: Jesus ophæver ikke Det Gamle Testamente, men han ændrer måden, hvorpå hans efterfølgere skal gøre brug af loven. Det væsentlige for ham er Guds egentlige vilje, der ligger bag lovens bogstav.

"Den krævede 'bedre retfærdighed' (v. 20; sml. v. 6.10 og allerede 3,15) handler ikke om, at lovydigheden skal intensiveres yderligere, men den nye indsigt vedrørende Gudsriget, som Jesus har formidlet, skulle gerne føre til en grundlæggende holdningsændring hos mennesker. Denne bliver således grundlaget for en mere retfærdig handle" (Stuttgarter Erklärungsibibel (SEB) 1410).

Til fordybelse

Mange af de gammeltestamentlige bud kan ikke direkte anvendes på kristne, men bør først betragtes gennem Det Nye Testaments filter. Nøgleordet er "opfyldelse": Alt det, som oprindeligt havde været Guds hensigt, skal føres til fuldendelse. Kultens ritualer og ofre blev afskaffet ved Jesu død én gang for alle, hvorimod etiske principper bevarer deres evige gyldighed (ifølge Craig L. Blomberg, "Matthew", in G. K. Beale/D.A. Carson, hg., *Commentary on the New Testament Use of the Old Testament*, Grand Rapids, MI 2007, 20).

Det øverste moralske princip handler om kærligheden til Gud (vertikalt). På linje med det står kærligheden til medmennesket (horisontalt). De øvrige guddommelige værdier og normer er konkretiseringer af dette dobbelte bud.

Til anvendelse

"Kristus havde gentagne gange vist, at hans Fars lov indeholdt andet og mere end blot autoritative befalinger. Loven udtrykker det samme princip, som åbenbares i evangeliet. Loven påpeger menneskets pligt og afslører dets synd. Mennesket kan kun gennem Kristus få tilgivelse og kraft til at gøre, hvad loven pålægger det" (Ellen White, *Jesu liv*, s. 531).

Det Gamle Testamente som vidnesbyrd om Kristus

Luk 24,13-35.
44-47

Hvordan lykkedes det Jesus at ændre den nedtrykte stemning hos Emmaus-disciplene?

Baggrund

Selv om man ikke længere præcist kan stedfæste den lille flække, ved man, at det tog cirka to timer at gå til fods fra Jerusalem til Emmaus. På denne strækning forklarede Jesus de skuffede disciple, at ikke blot herligheden, men også lidelsen hører med til Det Gamle Testaments beskrivelse af Messias.

Han forklarede, at Det Gamle Testaments løfter samles i ham: Han er profeten ligesom Moses, Davids søn, Guds lidende tjener, Messias og Menneskesønnen i én og samme person. Hans vej skulle indebære såvel lidelse som herliggørelse. Broen mellem disse to er hans opstandelse. Fordi denne forståelse af hans person samlede de forskellige tråde fra de gammeltestamentlige løfter, kunne Jesus påstå, at han lærte, hvad hele Skriften siger.

Denne passage giver ganske vist kun en generel henvisning til de gammeltestamentlige løfter, som Jesus forklarede sine disciple, men de tilsvarende skriftsteder er at finde forskellige steder i Lukasevangeliet, henholdsvis Apostlenes Gerninger (ifølge Darrell L. Bock, Luke, Grand Rapids, MI 1996, 615f.). Disciplene er nu kaldet til at aflægge vidnesbyrd om den frelse, der er blevet åbenbaret i Jesus (v. 47-48).

Til anvendelse

"Ved sin belæring af sine disciple viste Jesus, hvor betydningsfuldt Det Gamle Testamente er som vidnesbyrd om hans mission. Mange såkaldte kristne tilsidesætter nu Det Gamle Testamente og hævder, at der ikke mere er brug for det. Men sådan er Kristi lære ikke. Han værdsatte det ... højt" (Ellen White, *Jesu liv*, s. 701).

Til eftertanke

"Kender man ikke Skriften, kender man ikke Kristus" (Hieronimus, kirkefader ca. 345-420 e.Kr.).

Hvilken plads har Det Gamle Testamente i min forståelse af Bibelen og i mit bibelstudium?

Historisk pålidelig?

Mark 10,2-9
Luk 4,25-27

Hvad henviste Jesus til i forbindelse med spørgsmålet om skilsmisse?

Baggrund

Når det gælder spørgsmål vedrørende skilsmisse, ønsker Jesus at henvende sine tilhøreres hjerters opmærksomhed på Gud, "i stedet for på spørgsmålet om, hvor meget man ustraffet kan slippe af sted med. Samtidig lades der dog ingen tvivl tilbage om, at Moses' påbud på dette punkt ikke lever op til Guds oprindelige vilje (sml. Matt 5,31-32). Det blev ikke givet som indrømmelse, men for at tydeliggøre hjertets hårdhed og folkets forstokkethed over for Gud. (I stedet for at oversætte med 'For ... skyld' bør det hedde: 'Med tanke på 'jeres hjertes hårdhed'.) Hvad Gud egentligt og oprindeligt havde i tanke, kommer tydeligt nok frem i 1 Mos 1,27; 2,24" (SEB 1477).

Som reaktion på sit folks manglende tro svarer Jesus i Luk 4,25-27, idet han "under henvisning til gammeltestamentlige forbilleder ... antyder, at Guds frelse og Messias' komme ikke udelukkende gælder Israel. Hos hedningerne vil der således ske de undere, der på grund af den manglende tro ikke kunne ske i Israel" (SEB 1506).

Til fordybelse

Jesus betragtede mennesker, steder og begivenheder i Det gamle Testamente som historiske fakta. I dette tilfælde ægteskabets indstiftelse i forbindelse med skabelsen af Adam og Eva, personen Elias og enken i Sarepta samt Elisa og Na'aman. Desforuden er Det Gamle Testamente for Jesus den gældende norm og autoritet vedrørende lære og etik. Tekster i Skriften er forpligtende. Skriftens autoritet er for Jesus uløseligt forbundet med dens guddommelige oprindelse (sml. Schnabel, *ibid.*).

Til anvendelse

Det skrevne ord besidder – også fremover – fuldstændig guddommelig autoritet. Hvis man ikke tager Guds handlen i historien bogstaveligt, yder man ikke Bibelens budskab fuld retfærdighed.

Bibelen i urmenigheden

ApG 4,23-31

Hvilket gammeltestamentligt citat benytter menigheden i sin bøn?

Dette afsnit er et af de få steder i Bibelen, der giver et dybt indblik i en bøn i urmenigheden. Det er samtidig den længste, overleverede bøn i ApG, og den viser nære bånd til Det Gamle Testamente, urmenighedens Bibel.

Tiltalen "*hersker*" (4,24; Luther og den danske autoriserede: "*Herre*", græsk: *despotes*) benyttes 13 gange i Det Gamle Testamente med henblik på Gud. I øvrigt er v. 24 en direkte gengivelse af Sl 146,6. Salmen sætter verdslige herskeres svaghed op som kontrast til Guds magt. I denne bøn lægges der vægt på Guds magt til at bryde den modstand, hans folk oplever.

Fori Jesus er Messias, ser urmenigheden i hans død og de begyndende forfølgelser af hans disciple opfyldelsen af den messianske profeti i Sl 2. Versene 1-2 citeres med henvisning til David som den menneskelige forfatter. Men samtidig slås det fast, at de blev *sagt ved Helligånden* og dermed er Guds ord (v. 25).

Til forskel fra den gammeltestamentlige kontekst i Sl 2, der udelukkende nævner hedninger (nationer) som Guds og hans salvedes modstandere, er den gruppe, der nævnes i ApG forøget: Messias bekæmpes nu ikke alene af hedningerne, men også af sit eget folk, jøderne.

"Menigheden beder ikke om at blive bevaret, men om styrke til fortsat at kunne forkynde budskabet om Kristus *med frimodighed* (frit og modigt i al offentlighed) (v. 29). Den beder også om, at der fortsat må ske helbredelses-undere som tegn på, at Jesus lever og skænker liv ... De oplever jordens skælven som tegn på, at Gud har hørt deres bøn" (SEB 1617).

Til eftertanke

Hvilken rolle spiller skriftsteder i mine bønner?

Paulus citerer fra Skriften

ApG 13,32-37
Rom 9,17
Gal 3,8

I sin velforberedte tale i synagogen i Antiokia (ApG 13,13-52) citerer Paulus bevidst flere gange fra Det Gamle Testamente. V. 32-37 har gammeltestamentlige løfter som tema: "*Løftet til fædrene* (sml. Luk 1,55.72-73) er blevet *opfyldt* på overbevisende måde ved, at Jesus blev opvakt fra de døde (v. 32-33; sml. 5,30). Dette skal forstås sammen med ophøjelsen til Guds højre hånd (sml. 2,33) og indsættelsen af den lovede Davids efterkommer i herredømmet. Dermed opfyldtes Sl 2,7 ...

Idet han opvakte Jesus og indsatte ham på tronen, har han været tro imod den nåde, han lovede David (det vil sige løftet om et evigt, frelsesherredømme (sml. 2 Sam 7,15-16), og det sker til gavn for de tilstedeværende, *for jer*, og for alle kommende generationer. For dette løfte blev jo ikke opfyldt med David (v. 36). Opfyldelsen skete med Jesus (v. 37; sml. 2,25-32), og det skal blive til evig frelse og liv for alle, der stiller sig under hans herredømme" (SEB 1636).

Både i Rom 9,17 og i Gal 3,8 sætter Paulus lighedstegn mellem Skriften og Guds tale.

Til anvendelse

"Oh, om Gud vil, så måtte mine og alle læreres udlægninger gå til grunde, og enhver kristen befatte sig med Skriften alene, med det sande ord ... thi det er et evigt ord og skal fattes og betragtes med et ydmygt sind ... Derfor: Træd ind, kære kristne, og lad min og alle øvrige læreres udlægninger ikke være andet end et stillads til den virkelige bygning, og lad os selv gribe det rene Guds ord, smage på det og blive i det" (Martin Luther).

Resumé

For Jesus gælder Bibelens autoritet på alle livets områder. Det Nye Testaments forfattere går til Skriften med samme holdning som han.

Spørgsmål til drøftelse

Indledende spørgsmål	1. Hvilken rolle spiller citater fra Bibelen i jeres diskussioner og argumentationer?
Matt 4,1-11	2. Hvordan afværger Jesus fristelserne? Hvordan kan man værne sig imod forkert anvendelse af bibeltekster?
Matt 22,34-40	3. Hvad kan vi indvende imod den påstand, at det ikke er buddene, men udelukkende kærligheden, der tæller?
Luk 4,25-27	4. Hvor vigtigt er det for jer, at personer og begivenheder i Bibelen er historisk korrekte? – Begrund jeres holdning!
Luk 24,13-35	5. Hvordan kan vi anvende Bibelen som vidnesbyrd om Jesus, når vi taler med ikke-troende?
ApG 4,23-31	6. Hvilken rolle spiller skriftsteder i jeres bønner?
Afsluttende spørgsmål	7. Hvilke konsekvenser har den måde, Jesus anvender Skriften på, for jeres bibelstudium?

Hvem har det sidste ord?

"Men når de siger til jer: Spørg dødemånerne og sandsigerne, som hvisker og mumler! – [så svar dem]: Skal et folk ikke søge sin Gud, eller skal man spørge de døde for de levende? 'Til loven og vidnesbyrdet!' – hvis de ikke siger dette, findes der ingen morgenrøde for dem" (Es 8,19-20, Schlachter, 2000, tysk bibeloversættelse).

Hovedtanke

I det nedskrevne Guds ord findes Helligåndens vigtigste vejledning for vores liv med Kristus.

Introduktion

I science fiction-serien Star Trek fra slutningen af 1960-erne (som netop er populær i Danmark igen) forekommer en figur ved navn Mr. Spock. På grund af hans manglende emotioner har han rollen som videnskabsingeniøren på rumskibet Enterprise. Han træffer udelukkende beslutninger på baggrund af fakta. Selv i kritiske situationer lader han sig ikke lede af følelser, men argumenterer absolut logisk og rationelt. Han legemliggør absolut objektivitet.

Lad os forestille os, at vi rent faktisk kunne træffe afgørelser og beslutninger uden subjektiv indflydelse – uden indflydelse af dybe følelser, etablerede traditioner, indtryksfulde erfaringer og uden at være præget af kulturen. Ville vi i så fald ikke nå frem til andre og forskellige fortolkninger, når vi læser Bibelen?

Spørgsmålet er hypotetisk, fordi ingen kan erkende og bedømme virkeligheden fuldstændig objektivt. Vi er alle mere eller mindre under indflydelse af samfund og kultur samt af traditioner, erfaringer og følelser. Derudover bliver det, som vi opfatter gennem stimulering af sansorganerne, først ved bearbejdningen i hjernen til erkendelser. Er en objektiv forståelse af Guds ord derfor overhovedet mulig?

Alle kristne kirker bygger deres trospunkter på Den hellige Skrift, dog på forskellig vis. Årsagen er at finde i de supplerende kilder for erkendelse, der har medindflydelse på udlægning af Bibelen: traditioner, erfaringer, kultur og fornuft. Hvilke af disse autoriteter har det afgørende ord for, hvordan vi tolker Bibelen? Den forrang, som indrømmes en eller flere af disse kilder, fører til meget forskellige prioriteringer og resultater, der er afgørende for hele den teologiske orientering i en kirke.

I denne uge undersøger vi, hvad der har medindflydelse på vores læsning og forståelse af Guds ord – og hvordan Den hellige Skrift alligevel kan være rettesnor for den enkeltes og menighedens liv.

Religiøse traditioner

Mark 7,1-13
1 Kor 11,2
2 Thess 3,6

**Hvad siger disse skriftsteder om "overleveringerne"?
Hvilke muligheder eller farer indebærer de?**

Baggrund

Ved *tradition* forstår man videregivelse eller overleveringer af bestemte handlingsmønstre, overbevisninger og trosforestillinger fra generation til generationer. Nogle kristne traditioner er opstået og begrundet ved at studere Skriften. På den måde har også senere generationer glæde af slægtens erkendelser.

Andre traditioner kommer i tidens løb i modstrid med Skriften og fortrænger Guds ord fra bevidstheden. Det var sket for de skriftkloge. Derfor betegnede Jesus de omtalte renhedspåbud som *deres egne overleveringer* (v. 9). Dermed undergravede de Guds bud og vendte dem om til det modsatte. På denne måde kunne man slippe af med den forpligtelse, som var nedfældet i loven, til at tage sig af sine forældre om nødvendigt.

På den anden side omtales traditioner også som positive, når Paulus roser korintherne for at holde fast ved overleveringerne og bebrejder thessalonikerne for, at nogle havde fjernet sig fra dem. Helt konkret handler det om hans forbillede i, at *Guds ord skal æres* (3,1), som viser sig i en eksemplarisk livsførelse.

Til fordybelse

Traditioner giver gentagne handlinger rutine og struktur. De hjælper med til at blive rodfæstet og spiller også en vigtig rolle i troen. Men traditioner indebærer også farer. De kan indtage Den hellige Skriffs plads og "sætte Guds ord ud af kraft" (Mark 7,13).

Bibelen står over alle og over alle traditioner. Selv gode traditioner, som er vokset frem på grund af erfaringer med Gud og hans ord, skal altid prøves med Skriftens målestok, om de svarer til Guds ords egentlige anliggende.

Til eftertanke

Hvordan skelner jeg mellem det forpligtende Guds ord og menneskelige (og kirkelige) traditioner?

Kulturelle præg

1 Kor 11,2-16

Hvordan blandes i dette eksempel kulturelle præg med teologisk argumentation?

Til fordybelse

Som *kultur* betegnes den måde, mennesker former deres liv på gennem regler og vaner, gennem teknologi, musik, sprog, tøj, moral, religion, lovgivning, uddannelse osv. Kulturelle præg er delvis meget forskellige fra kontinent til kontinent, fra land til land, men også inden for kommuner eller menigheder.

Disse præg har udviklet sig over lang tid og er under stadig forandring. Mennesket er et kulturskabende væsen (Kant). Noget af det er af individuel karakter, andre forhold forbinder grupper med hinanden. Meget af kulturel karakter er ydre træk, der kan falde helt forskellig ud (fx nederdele til kvinder i Danmark og kilter til mænd i Skotland). Men der findes også andre træk, som udtrykker moral, verdensanskuelse og tro.

Ved sidstnævnte kommer det hyppigt til konflikter i menigheden. Det gælder især, når det ikke er klart, eller når der opstår forskellige syn på, om det handler om ydre træk (hovedbeklædning, hårlængde) eller om et evig gyldigt guddommeligt bud. At det i Korinth ikke bare var et spørgsmål om mode eller kultur, bliver tydeligt, da Paulus henviser til skabelsesberetningen.

Til anvendelse

Vi lever alle i en bestemt kultur og er under dens indflydelse. Det former vores liv. Kulturelle faktorer har også uundgåelig indflydelse på vores forståelse af Bibelen, som på sin side taltes ind i en bestemt kultur, men ikke lader sig begrænse af den. Den står så at sige over enhver menneskelig kultur, som den kan forandre og korrigere.

Kristne bedømmer deres tids kulturelle udtryksformer i lyset af Guds ord. På dette grundlag vurderer de, hvordan klædning, musik, fritidsbeskæftigelse osv. kan være udtryk for deres tro og bidrage til at lade Guds vilje komme til udtryk.

Personlige erfaringer med Gud

ApG 9,3-6.22;
10,9-16.34

Hvilken virkning havde de personlige erfaringer med Gud hos Paulus og Peter?

Baggrund

Paulus og Peter var kendt med Skriften. Alligevel havde de stærke forbehold over for konkrete punkter. I første omgang var det umuligt for *Paulus* at anerkende Jesus som opfyldelsen af messiasløfterne fra Det Gamle Testamente. Derfor forfulgte han ubarmhjertigt hans tilhængere. For *Peter* var det utænkeligt, at Gud ikke gjorde forskel på mennesker, idet han var overbevist om, at Gud foretrak sit folk frem for andre. Derfor modsatte han sig evangeliets forkyndelse til mennesker af ikke-jødisk herkomst. Gud måtte overvinde disse indre forbehold (blokader) hos dem, fordi han ønskede, at de skulle udrette store ting for ham.

Paulus rystes i en sådan grad ved mødet med Jesus på vejen til Damaskus, at det får ham til at studere de gamle skrifter igen og til at tænke radikalt nyt. Derved opdager han ikke blot Jesus som Messias, men lærer også at dokumentere det på overbevisende måde for andre (9,22).

Peter konfronteres efter sit syn omgående med realiseringen af det himmelske budskab. Hos Kornelius forstår han nu et gammelt udsagn fra Skriften: at Gud "i et hvilket som helst folk tager imod den, der frygter ham og øver retfærdighed" (ApG 10,34-35; 5 Mos 10,17-19). I begge tilfælde kommer det til nye erkendelser på grund af mødet med Gud, som fører til et nyt syn på Skriften.

Til fordybelse

Tro er mere end viden og erkendelse. Det, vi oplever, præger også vores syn på Gud og hans ord. Erfaringer har indflydelse på følelser og overbevisninger. De er forbundet med utilstrækkelighedens og vildfarelsens risiko, når det drejer sig om at erkende Guds vilje (Matt 24,24). Gud leder os ikke bort fra Skriften gennem erfaringer, men til en dybere forståelse. Derfor bør de tolkes i lyset af udlægninger af Skriften, der er ledet af Ånden.

Til eftertanke

Hvordan kan jeg vurdere mine erfaringer i lyset af Guds ord?

Teologisk kompetence

ApG 4,1-11

Hvorfor stødte Peter og Johannes på så hård modstand hos præsterne og de skriftkloge?

Baggrund

Peter og Johannes prædiker på tempelpladsen efter den overraskende helbredelse af den lamme mand. Her konfronterer de tilhørerne med Jesus som den sande Messias. Præsterne, saddukæerne og tempelvagtens anfører reagerer foruroliget på spørgsmålet om, hvordan disse "lægfolk" er i stand til at helbrede, og med hvilken fuldmagt de gør det.

Idet han bekender, at helbredelsen var sket i den opstandne Jesus Kristi navn, sætter Peter spørgsmålstegn ved de skriftkloges teologiske kompetence. Ikke nok med, at han gør dem medansvarlige for Messias' død, han sætter også spørgsmålstegn ved, om deres udlægning er i overensstemmelse med Skriften. Deres status som skriftlærde tillader dog ikke, at de sår tvivl ved og da slet ikke indrømmer, at de skulle have en forkert forståelse af Skriften. Med trusler om straf og uden argumenter prøver de som forsvarsmekanisme at forbyde enhver yderligere forkyndelse "i Jesu navn" (v. 18).

Til fordybelse

Præster og saddukæere hørte med deres store faglige viden og rige erfaringer til jødedommens dannede og teologiske elite. På trods af det havde de en begrænset forståelse af Skriften og afviste alt, hvad der gik ud over den. Derfor holder de hårdnakket fast ved, at Jesus kom fra Nazareth i Galilæa, hvilket var i modstrid med deres forudfattede messiasforventninger. Dermed stod de i vejen for sig selv og Guds Ord.

Til anvendelse

Som "lægfolk" henvender vi os af gode årsager til "fagfolk" – kompetente læger, computerspecialister, håndværkere osv. Uddannede teologer, der kan læse Bibelen på kildeprogene og besidder en omfangsrig faglig indsigt, kan hjælpe med at forstå Bibelen bedre. Men også de kan tage fejl...

Til eftertanke

Hvor åben eller fastlåst er min forståelse af Bibelen? Kan det tænkes, at Skriften kan give mig ny indsigt?

Menneskelig fornuft

1 Kor 1,18-25
2 Kor 10,5

Hvilke begrænsninger findes der, når man prøver at fatte åndelig virkelighed alene med menneskelig fornuft?

Baggrund

Her handler det ikke om et emne i det teologiske yderområde, men om det centrale budskab i den kristne tro – forkyndelsen af frelsen ved korset. Kan dette budskab ikke forstås af alle mennesker med klar forstand? Jesus er Gud i menneskeskikkelse. Han blev korsfæstet stedfortrædende for menneskers skyld. Den, der har tillid til ham, antages af Gud og får evigt liv.

Men Paulus er bevidst om, at denne tilsyneladende klare sammenhæng ikke vil og kan være indlysende for den menneskelige fornuft. For ham selv var det i begyndelsen en skandale, at en korsfæstet forbryder skulle være Israels Messias. Derfor havde han forfulgt hans tilhængere med berettiget forargelse - og stod ikke alene med det. For troende jøder måtte en korsfæstet Jesus være vanvid! Det forekom dem helt utænkeligt, at korset skulle ophæve skellet mellem de udvalgte og de andre. For hedningene derimod lød det fuldstændig tåbeligt, at "frelseren" skulle dømmes til at dø på korset.

Til fordybelse

Den menneskelige fornuft er i sit væsen begrænset af det jordiske livs tænkning og erfaring. Derfor er den nødt til at betegne alt ud over dette som uforstandigt og ikke rationelt funderet – som dårskab, det pure opspind, ren spekulation eller stik imod al sund fornuft. Åndelige realiteter eller dimensioner unddrager sig rationel tænkning.

Til anvendelse

"Vi bruger ikke menneskelige metoder i den åndelige kamp, men Guds mægtige kraft, som kan nedbryde tankemæssige fæstningsværker og besejre imponerende argumenter og overmodige tanker, der går imod en sand forståelse af Gud. Vi tager den slags tanker til fange og fører dem ind i lydighed mod Kristus" (2 Kor 10,4-5, Bibelen på hverdagsdansk).

Til eftertanke

Har min fornuft til tider været en hindring for troen?

Det skrevne Guds ord

Joh 5,46-47; 7,38

Hvordan forholder tilliden til Skriften sig til troen på Jesus?

Baggrund

For Jesus var det afgørende spørgsmål: Hvad siger Skriften? Hvad har Moses skrevet, hvad står der i profetierne? Hvad er Guds vilje, som han lod sine sendebud skrive ned? Det er afgørende, om vi er parate til at lade Gud få vedvarende indflydelse på vores liv (Joh 7,17). Da kan Helligåndens ord være det grundlag for troen, som vi kan have tillid til. Egne erfaringer og erkendelser skubbes ikke til side, men prøves ved Guds ord og underlægges det. Den, der læser Bibelen på den måde, vil opdage, at Jesus Kristus – Guds ord i menneskelig skikkelse – står i fokus. Dette menneske vil opleve, at Skriften er Guds ord, som ønsker at nå os der, hvor vi er.

Til fordybelse

Indre indskydelser og spirituelle erfaringer, der er i modstrid med Bibelens budskab, kan ikke gøre krav på at være forpligtende. Den, der sætter dem i stedet for det skrevne ord, lytter ikke til Guds Ånd. Bibelen er den højeste autoritet for den kristnes tro og liv. Ånden virker i samklang med og gennem Skriften.

”Gennem Skriften taler Helligånden til os og indprenter os sandheden. På denne måde afslører og udrydder den fejltagelser. Ved sandhedens Ånd, der virker gennem Guds ord, underlægger Kristus sig sit udvalgte folk“ Ellen White, *Jesu liv*, s. 592).

Resumé

Tradition, kultur, erfaring, faglig viden og fornuften ledsager os, når vi læser Bibelen. Det afgørende spørgsmål er: Hvilken kilde til erkendelse har det sidste ord? For kristne, der er adventister, er Bibelen den ypperste målestok, med hvilken alle religiøse krav på sandhed bør måles.

Spørgsmål til drøftelse

Udgangspunkt

1. Vi er præget af kulturen, forskellige traditioner, erfaringer og overbevisninger.

Hvordan kan der med disse forudsætninger opnås en fælles forståelse af Bibelen?

Supplerende spørgsmål

2. "Hvad du har arvet af dine fædre, skal du selv erhverve for ret at besidde det" (Goethe).

Hvad kan dette udsagn betyde i praksis for vores måde at gå til Bibelen på?

1 Kor 11,2
2 Thess 3,6

3. Hvilken rolle spiller overleveringer (traditioner) i den kristnes og i menighedens liv?

Hvornår er de gavnlige, hvornår er de det modsatte?

ApG 9,3-6;
10,9-13.34

4. Hvilken betydning havde åbenbaringen og synerne i urmenighedens liv?

Hvordan takler I spirituelle erfaringer?

2 Kor 10,5

5. Læs dette vers i forskellige oversættelser.

Hvad betyder det for håndteringen af Bibelen?

Joh 5,46-47;
7,38

6. At tro på Bibelen – at tro på Jesus.
Hvilken sammenhæng ser I mellem disse to?

Skriften alene – sola scriptura

"Den, der vil gøre hans vilje, skal erkende, om min lære er fra Gud, eller om jeg taler af mig selv" (Joh 7,17).

Hovedtanke

Guds ord er sandheden > sandheden er Jesus Kristus > Jesus Kristus er Guds ord.

Introduktion

Den 11. august 1999 var Mellemeuropa indhyllet i dybt mørke på grund af et specielt naturfænomen, som først optræder igen på lignende måde i år 2081. Månen befandt sig præcist mellem jorden og solen og gjorde dag til nat – total solformørkelse.

Solen har ikke brug for månen for at skinne. Det modsatte er tilfældet: Månen er kun synlig, når den reflekterer sollyset. Hvis den derimod står for solen og formørker den, så udfører den ikke sin opgave.

Mange kristne kirker – deriblandt Syvende Dags Adventistkirken – holder sig til det reformatoriske sola scriptura-princip. De ønsker at følge Bibelen i spørgsmål om tro, lære og livsførelse. I bestræbelserne på at holde sig til sandheden kan og bør det være det skrevne Guds ord, der har det sidste ord – men i den religiøse søgen efter sandheden spiller tradition, kultur, erfaringer, faglig viden og ens fornuft også altid en rolle. Hvis kilder uden for Bibelen "overdøver" Bibelen, kan det sammenlignes med månen ved en solformørkelse: De formørker den guddommelige sandhed, målet forfejes.

Når man bekender sig til sola scriptura-princippet, udfordres man til – med filosofen Diogenes' ord fra det 4. årh. f.Kr. – at sige til alt, der gør krav på at indtage Bibelens plads og råde over den guddommelige sandhed: "Du skygger for solen." For Skriften kan tale for sig selv. I denne uge uddybes forudsætningerne for sola scriptura og det reformatoriske princip for bibelfortolkning.

Skriftens autoritet

1 Kor 3,19-4,6
ApG 17,1-3.10-11

**Hvordan forholder "denne verdens visdom" sig til: "Der står skrevet"?
I hvilken henseende var jøderne i Berøa "mere imødekommende"
over for Paulus end dem i Thessalonika?**

Baggrund

Paulus fremhæver altid Skriftens autoritet, både i sine breve og i sit møde med andre mennesker.

I sit første brev til korintherne kommer han ind på splittelsestendenser i menigheden. Det drejer sig om spørgsmålet: Hvem blandt lærerne besidder autoritet? Hvem står over hvem? (1 Kor 1,10-13). Paulus reagerer på disse spørgsmål ved at henvise til Skriften (1 Kor 1,31; 2,9.16; 3,19-20), som sætter Guds visdom over denne verdens visdom.

Også jøderne i Berøa tyer til Guds ord og "granskede dagligt Skrifterne for at se, om det forholdt sig sådan" (ApG 17,11). Det, der udmærker dem i forhold til jøderne i Thessalonika, er ikke, at de bruger Skriften som rettesnor, men at de på grund af Skriften tror på Jesus som Kristus.

Til fordybelse

På Paulus' tid var de hellige skrifter det, vi i dag kalder Det Gamle Testamente. Det var først i slutningen af det 4. årh., at Det Nye Testamente blev endeligt kanoniseret (kanon=rettesnor/målestok). Allerede før reformationen lærte kirkefaderen Thomas Aquinas (13. årh. e.Kr.): "*Sola canonica Scriptura est regula fidei*" – alene de kanoniske skrifter er rettesnor for troen.

Der findes ikke noget endegyldigt skriftbevis for Skriftens autoritet – det ville jo forudsætte noget, der først vil blive bevist senere. I stedet kan den kun bevidnes i troen. Den, der vælger at lade Skriften være autoritet for troen, tror allerede på den.

Til eftertanke

Hvor har jeg senest oplevet, at Bibelen har forandret min tro eller min livsførelse?

Skriftens enhed

2 Tim 3,16
Hebr 1,1-2
Jak 1,17

**Hvad er "det nye" i Det Nye Testamente?
Hvad er grundlaget for Skriftens enhed?**

Baggrund

De bibelske skrifter er opstået i løbet af en periode på ca. 1500 år og formodentlig forfattet, henholdsvis bearbejdet, af 40 forskellige personer. Derfor kan Skriften kun gælde som rettesnor/målestok, hvis den ikke er i splid med sig selv.

Både Bibelens forfattere og Jesus anså de 39 bøger i Det Gamle Testamente som ét budskab fra Gud (fx i Luk 24,27.44; ApG 13,32-35; Rom 3,10-18). Skriftens enhed har sit fundament i sin skaber, den ene Gud, "der har talt mangfoldige gange og på mangfoldige måder" (Hebr 1,1) for at åbenbare sig. Derfor kan man også forvente en ensartet lære om Gud og frelsen i Bibelen.

Det Nye Testamente erstatter ikke Det Gamle Testamente. Det forkynder heller ikke en ny eller en anden Gud. Det vidner derimod om den nye måde, Gud har mødt mennesker på. Den evige Gud, "hos hvem der ikke findes forandring" (Jak 1,17), "har nu ved dages ende talt til os ved sin søn" (Hebr 1,2) – som et menneske.

Til fordybelse

"Sådan som Bibelen er skrevet – i forskellige tidsaldre af mennesker, der var vidt forskellige ... fremstår den med stor kontrast i stil samt mangfoldighed i de fremlagte emners natur. Forskellige udtryksformer anvendes af forskellige skribenter; ofte præsenteres den samme sandhed mere rammende af én end af en anden. Og eftersom adskillige skribenter præsenterer det samme emne under forskellige aspekter og relationer, kan der for den overfladiske, ligeglade eller forudindtagede læser forekomme at være uoverensstemmelser eller modsigelser, hvori- mod den dybsindige, seriøse studerende med klar indsigt erkender den underliggende harmoni" Ellen White, *Mod en bedre Fremtid*, s. 11).

Til eftertanke

"Hellige skrifter" eller "Den Hellige Skrift"?

Skriftens anliggende

Joh 5,37-40
2 Kor 3,14-18

Hvad er målet for Guds skrevne ord?

Baggrund

Gud har sådan set aldrig talt ind i et lufttomt rum for at formidle tidløse ideer og læresætninger. Han har altid grebet ind i den pågældende tid og skrevet historie. Både Paulus og Jesus selv stod med den udfordring at skulle forklare det jødiske folk dets egen historie.

Lige fra begyndelsen havde Gud oplyst om den *ene*, der skulle sejre over synd og død (1 Mos 3,15). Alle Guds løfter skulle finde deres opfyldelse i ham (2 Kor 1,20). Og til sidst skulle han oprette Guds herredømme (Dan 7,13-14). Det er også ham, der fjerner sløret fra Skriften. I ham er det evige liv. Bibelens anliggende er i virkeligheden en person: Jesus Kristus.

Til fordybelse

Princippet *Tota scriptura* ("hele Skriften") understreger, at hver enkelt detalje gør krav på at blive forstået og fortolket med baggrund i dets sammenhæng og med fokus på dets iboende åbenbaring af Kristus. Jesus Kristus er den personificerede sandhed (Joh 14,6) og hele Bibelens fokus. I Bjergprædikenen åbenbarer han sig som autoritativ fortolker af Guds lov (Matt 5,17-48).

Til anvendelse

"Findes der noget andet ophøjet gemt i Skriften, efter at... det største mysterium er blevet åbenbaret, nemlig at Kristus, Guds søn, er blevet menneske... Tag Kristus ud af Skriften – hvilke større ting vil du finde?" (M. Luther, oversat fra: WA (Weimarer Ausgabe) 18; 606, 22-29).

Til eftertanke

Syvendedags adventister har p.t. 28 formulerede trospunkter, begrundet i Bibelen. Tjener de som en slags linse, hvorigennem Jesus Kristus træder endnu tydeligere frem? En linse er ikke beregnet til at se *på*, men til at se *igennem*. Hvad siger de enkelte trospunkter om Jesus Kristus?

I hvor høj grad kan de 28 trospunkter læses og forstås som bekendelsesskrifter om Jesus Kristus?

Skriftens klarhed

Matt 12,3-5;
19,4-6; 22,31-32

Hvilke uklarheder og spørgsmål imødegik Jesus ved at henvise til Skriften?

Baggrund

Da Jesus virkede på jorden, blev han konfronteret med forskellige livs- og trosspørgsmål. I sine svar henviste han gang på gang til Skriften: "Har I ikke læst...?" Dette spørgsmål var en vældig provokation for jøderne, som jo for en stor del kunne Skriften udenad. Men Jesus tydeliggjorde derved to ting:

- Det skrevne Guds ord står over alle menneskeskabte traditioner. Ved hjælp af Skriften satte han de misforståede overleveringer til vægs, fx hvad sabbatshelligholdelse, skilsmisse og de dødes opstandelse angik.
- Det skrevne Guds ord er klart og tydeligt. Jesus opmuntrer sine tilhørere til at holde sig til Skriften. Det er ikke forbeholdt de lærde og præsterne at forstå og udlægge Bibelen. Jesus har tillid til, at enhver kan forstå Guds ord.

Til fordybelse

Skriftens klarhed blev diskuteret indgående på reformationens tid. Erasmus af Rotterdam (1466-1536) og Martin Luther (1483-1546) havde modsatrettede syn på de uklare steder. Erasmus satte som humanist stor pris på den menneskelige fornuft. Han var af den overbevisning, at de uklare steder måtte kunne forklares ved hjælp af kirkenes tradition. Luther derimod formastede sig ikke til at mene, at han kunne forklare alting. Han lod de uklare skriftsteder stå og henviste til Jesus Kristus som den personlige Gud, der giver den ærligt søgende den nødvendige klarhed. Skriften er klar og tydelig i sine væsentlige udsagn. Dette er tilstrækkeligt til at give den autoritet.

Til anvendelse

Hvordan håndterer jeg skriftsteder, som er uklare for mig? Hvor henter jeg hjælp eller råd for at få klarhed? Har jeg blind tillid til min kirkes tradition? Kan jeg leve med, at der er noget, jeg ikke forstår?

Til eftertanke

"Med Bibelen i hånd er den kristne myndig. Ellers ikke"
(Manfred Hausmann, forfatter, 1898-1986).

EKSURS

Ellen White og Bibelen

1 Kor 13,8-10

Syvendedags adventister konfronteres løbende med spørgsmålet om, hvordan Ellen Whites skrifter skal ses i forhold til Bibelen. Er bekendelsen til sola scriptura-princippet ikke i modstrid med opfordringen til at anerkende en profetisk autoritet ved siden af Bibelen? Ellen White har udtalt sig om dette på følgende måde:

- Hvad ufejlbarlighed angår, så har jeg aldrig gjort krav på den; Gud alene er ufejlbarlig. Hans ord er sandt, og der er ingen forandring i ham eller vekslen i lyset (*Brief 10, 1895*).
- "Gud vil have et folk på jorden, der holder fast ved Bibelen og Bibelen alene som rettesnor for alle læresætninger og basis for alle reformer" (*Mod en bedre Fremtid, s. 481*).
- "Ånden blev ikke givet og kan aldrig nogen sinde blive givet for at erstatte Bibelen, for Skriften siger tydeligt, at Guds ord er det grundlag, som al lære og alle erfaringer skal bedømmes ud fra" (*Mod en bedre Fremtid, s. 12*).
- "Guds ords vidnesbyrd blev givet os for at lede mennesker til Guds ord, for dette skænkes ikke nok opmærksomhed. Den, der ikke lytter til vidnesbyrdene, tillader ikke Guds Ånd at virke i sig" (FGG 1,48 (ty)).

Ellen Whites profetiske autoritet er baseret på Helligånden, der har inspireret hende på samme måde, som den inspirerede Bibelens forfattere. Hendes skrifter har dog en anden *funktion* end Bibelen. De er ikke målestok for lære og livsførelse, men et "lille lys", der skal lede til det "større lys", Bibelen. (*Evangelism*).

På samme måde skabte Gud solen som "det store lys" til at herske om dagen og månen som "det lille lys" til at herske om natten (1 Mos 1,16).

Det ville derfor være uacceptabelt, hvis man ville udlede trospunkter af Ellen Whites udsagn. Det ville dog også være forkert ikke at ville anerkende "det stykkevis" (1 Kor 13,9-10) som en værdifuld hjælp til større erkendelse af Gud og hans ord. Adventister gør klogt i at lytte til et godt råd fra Paulus, der selv var profet og lærer (ApG 13,1): "Ringagt ikke profetisk tale. Prøv alt, hold fast ved det gode" (1 Thess 5,20-21).

Bibelen taler for sig selv

Matt 23,8-10
Hebr 4,7.12

Hvordan kommer Guds ord (ikke) til menneskene?

Baggrund

Jesus advarede imod at lade tro og fromhed være afhængig af de skriftlærde. Jesus bør være læreren. Gang på gang har mennesker vidnet om, hvordan Guds ord kom til dem (111 gange hos Luther), fx i Ez 12,1.8.17.21.26. Skriften består ikke af døde bogstaver. Den er *levende og virksom* – den taler for sig selv.

Med andre ord: Der er ikke brug for supplerende bekræftelse, for at Bibelen forstås og rammer et menneskes hjerte som Guds ord. Dette er nemlig, hvad sola scriptura betyder: "At Skriften selv, sandfærdigt og ubesværet, åbenbarer sig selv og er sin egen fortolker" (M. Luther, overs. fra Weimarer Ausgabe 7; 97,23-24). I Kristus og gennem Skriften kan Gud tale for sig selv.

Til fordybelse

Ingen råder over den "endegyldige sandhed". Intet nok så klogt menneske, ingen nok så lang tradition, ingen nok så veletableret institution, ingen nok så from præst, intet nok så helligt ritual og intet nok så tiltrækkende religiøst eller dogmatisk system kan gøre krav på den endegyldige tolkningssoverærenitet uden dermed at sætte sig i Guds og hans frelsers sted og formørke hans ord.

Til anvendelse

Sola scriptura betyder for den enkelte såvel som for menigheden, at man hele tiden og uden forbehold bør stille sig ind under Kristus og lade ham selv tale til sig gennem Skriften.

Til eftertanke

"At læse Den Hellige Skrift vil sige at tage imod råd fra Kristus" (Franz af Assisi, 1181-1226).

Resumé

Skriften er sin egen fortolker. Der er ikke behov for andre autoriteter for at kunne høre, forstå og tro på dens budskab.

Spørgsmål til drøftelse

Indledende
spørgsmål

1. Hvordan og hvorfor har jeres personlige bibelstudium ændret sig i løbet af årene?

Hebr 4,12

2. Hvordan begrundes I Skriftens guddommelige oprindelse, når nogen sætter spørgsmålstejn ved det?

Hvordan har Guds ords kraft og virke gjort sig gældende i jeres liv?

Joh 5,39-40
2 Kor 3,14

3. I hvilket forhold står Det Gamle Testamente (Toraen) til Det Nye Testamente (evangeliet)?

Det er Jesus, der er Skriftens egentlige budskab/anliggende.

Hvordan forstår I dette udsagn?

Hvad betyder det for jeres bibelstudium?

1 Kor 13,8-10

4. Hvad gør I ved tekster, som I kun delvist eller slet ikke forstår?

Hvilken rolle spiller litteratur uden for Bibelen for jeres forståelse af den?

Hvilken rolle tillægger I Ellen Whites skrifter?

Uddybende
spørgsmål

5. Ingen ligger inde med den endelige sandhed.

Hvad er jeres holdning til denne påstand?

Hvad giver jer vished, når I står over for divergerende overbevisninger og "sandheder"?

Hvorfor er bibeludlægning nødvendig?

"Men uden tro er det umuligt at behage ham; for den, som kommer til Gud, må tro, at han er til og lønner dem, som søger ham" (Hebr 11,6).

Hovedtanke

På grund af den tidsmæssige og kulturelle afstand er det nødvendigt med en saglig udlægning af de bibelske udsagn.

Introduktion

Den, der rejser til andre lande, måske ovenikøbet til andre kontinenter, burde holde sig orienteret om det pågældende lands kultur: Hvilke regler der gælder i trafikken, på restauranterne og hvordan man møder kvinder og mænd. Manglende kendskab til kulturen det pågældende sted kan have u hensigtsmæssige konsekvenser. I Bulgarien for eksempel har hovedrysten den modsatte betydning af det, vi er vant til.

Også den, der læser Bibelen, må nødvendigvis overvinde en tidsmæssig, kulturel og sproglig grøft. Ligesom der findes: "Turen går til ...", som hjælper turister med at færdes på passende vis, findes der også mennesker, der på grund af studier og erfaringer har lært at læse og forstå de skrifter, der er flere tusinde år gamle.

Hvordan håndterer vi for eksempel love og anordninger, der ikke passer ind i vores kultur eller retspraksis (fx 1 Kor 14,35)? Hvad med indholdsmæssige spændinger mellem forskellige skriftsteder (sml. Luk 23,39-43 med Matt 27,44)? Hvornår bør man tage skriftsteder bogstaveligt, og hvornår vil eller må de ikke tages bogstaveligt (fx Matt 5,30; 10,34)? Hvornår må jeg gøre krav på hvilket skriftsted, der skal gælde for mit personlige liv?

Hvis Bibelen skal være en tillidsværdig vejleder for livet og ikke blot et adfærdskatalog og en orakelbog eller tjene som belæg for kirkelige eller personlige trospunkter, er det nødvendigt med omhyggelig udlægning efter principper, der har stået deres prøve. Hvor dette ikke er tilfældet, misbruges Skriften alt for let og underordnes andre interesser. Kort sagt: Bibeludlægning er nødvendig, så det skrevne ord kan tale for sig selv, og så det kan beskyttes mod fejlagtige fortolkninger.

Fordomme og forforståelse

Joh 9
Hebr 11,6

Hvilken grundholdning er forudsætning for troen på Jesus?

Baggrund

Begivenhederne i Joh 9 gør det klart, hvordan et menneskes indstilling kan være fremmede eller hindrende for troen på Jesus. Først ved den helbredte blindfødte ikke, hvem Jesus er (v. 12.25), men går alligevel på hans ord til dammen (viser tillid). På den måde opnår han overbevisningen om, at Jesus er en profet (v. 17), og derfor insisterer på, at Jesus er fra Gud (v. 33). Da Jesus til sidst åbenbarer sig som Messias, tilbedes han af den helbredte (v. 38).

På den anden side tiltager farisæernes blindhed konstant. I første omgang anerkender de nok kendsgerningen om helbredelsen (v. 15), men så sætter de pludselig spørgsmålstegn ved alt (v. 18). I det videre forløb prøver de på at fange den helbredte i modsigelser for at kunne afsløre miraklet som bedrag. På den måde gør de det klart, at de grundlæggende afviser Jesus (v. 29). Fordi de lukker øjnene for Jesus, bliver de selv blinde (v. 39) (ifølge Jon Paulien, *Das Johannesevangelium*, Lüneburg 2000, 199f.).

Til fordybelse

For evangelisten Johannes er vantro over for Jesus en følge af bevidst afvisning – altså synd. Men her bør man huske, at Jesu modstandere var troende jøder. Ateister eller medlemmer af andre religioner har i dag helt andre forudsætninger for deres tankegang. Man kan ikke bare bebrejde dem deres afvisning. For dem er det i første omgang ikke nødvendigt at forholde sig til Jesus.

Lige så lidt er de interesseret i den kendsgerning, at mennesker udlægger et skriftsted forskelligt, og den ene tager teksten mere alvorligt end den anden. Det kan endda være, at de er fortrolige med forskellige tolkningstraditioner, og hver for sig tænker og vurderer oprigtigt og konsekvent.

Til eftertanke

Hvilken respekt har jeg for den forforståelse, som kendetegner ikke-eller anderledes-troende? Hvilke fordomme påvirker mig selv, når jeg læser Bibelen? Fremmer de min forståelse af Guds ord, eller står de i vejen?

Oversættelse og interpretation

Luk 24,26-27
1 Kor 12,10; 14,26
Joh 1,38.41.42

Hvordan hjælper teksternes forfattere deres læsere hen over forståelsesforhindringer?

Med undtagelse i Lukas 24 anvendes altid en form af det græske ud-sagnsord *hermeneuein*, som alt efter sammenhængen betyder "oversætte, udlægge, tolke eller forklare". Afledt heraf er begrebet hermeneutik (se: til fordybelse).

Den åndelige nådegave at tale i tunger (sprog-gave) nævnt i Første Korintherbrev kræver *tolkning* ved nogen, der udlægger (interpreterer), hvad der siges, så man kan forstå meningen.

Johannesevangeliet henvender sig til læsere, der ikke er kendt med forholdene i Palæstina på Jesu tid. Derfor bliver den palæstinensiske jødedoms skikke *forklaret* (2,6; 11,55; 18,28; 19,40), ligeså forholdet mellem jøder og samaritanere (4,9). Især oversættes hebraiske og aramaiske fremmedord (1,38.41.42; 4,25; 9,7).

Jesus hjælper disciplene fra Emmaus til at forstå, at hans vej til korset er forudsagt i loven og profeterne (især i Salmernes Bog). På grund af hans *udlægning* læser de disse skriftsteder med helt andre øjne.

Til fordybelse

Hermeneutik er kunsten eller videnskaben om at forstå, udlægge og anvende skriftsteder. Her drejer det sig om den rette *forståelse* af det sagte, om en udlægning, der er i *overensstemmelse med* evangeliet (det vil sige tolkning eller interpretation), og en *anvendelse* af skriftsteder, der er til gavn i den enkeltes liv. Hermeneutik hjælper med at overvinde sproglige, tidsmæssige og kulturelle barrierer.

Til anvendelse

Dette gælder også for bibeloversættelser til et andet sprog end de bibelske (hebraisk, aramaisk, græsk). De adskiller sig efter, hvad de lægger vægt på: en ordret oversættelse (den resen-svaningske tradition 1606/1647) eller en meningsgivende og forståelig udgave (GT1931/NT1948, den autoriserede fra 1992, Bibelen på hverdagsdansk og helt aktuelt – Bibelen 2020) (se også: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c3/Da-bibles-history.jpg>).

Til eftertanke

Hvordan kan man for eksempel gengive og anskueliggøre begreber som *synd, fortabelse og frelse*, så også kirkefremmede kan forstå dem?

Bibel og kultur

ApG 17,16-32

**Hvor knytter Paulus an til atthenernes tænkning?
Hvordan beskriver han betydningen af Jesu lidelse og opstandelse
for sine græske tilhørere?**

Baggrund

Selv under det romerske styre var Athen – i det mindste ideelt set – forblevet det åndskulturelle centrum i den dakendte verden. I be-
gyndelsen forkyndte Paulus den Opstandne ud fra de jødiske skrifter i
synagogen. På markedspladsen mødte han nogle af Epikurs (341-270
f.Kr.) tilhængere, der mente, at verden var styret af tilfældigheder.
Derfor måtte alle søge lykken i kræfternes spil. Stoikerne (tilhængere
af Zeno, 336-264 f.Kr.) troede, at verden og livet var gennemsyret af
guddommelig fornuft. Den, der føjede sig i den uden at tvivle, ville
finde lykken og fuldendelsen. For en sikkerheds skyld tilbad atthenerne
også ukendte guder for ikke at vække deres vrede. Det tager Paulus
som anledning til at forkynde Gud som den, der åbenbarer sig i Jesus
Kristus. Selvom han selv er forpligtet på ikke at tilbede billeder, roser
han dem dog for deres fromhed, som kan aflæses på de mange altre i
byen.

I vers 28 udtrykker Paulus "troen på skabelsen over for filosofterne
på deres eget sprog (v. 28a anvender en formulering fra den stoiske
filosofi, tanken selv går tilbage til Platon. V. 28b citerer et ord af den
græske digter Aratus fra det 3. årh. f.Kr.)" (Stuttgarter Erklæringsbibel
(SEB) 1645)

Til fordybelse

Den bibelsk-teologiske hermeneutik ønsker at fremme den rette for-
ståelse på to måder: På den ene side skal evangeliets forkyndelse tales
og tænkes ind i lytternes eller læsernes respektive kultur. For eksempel
knyttede Jesus med lignelsen om Lazarus an til verdenssynet i sin hel-
leniserede omgivelse (Luk 16,19-31). På den anden side bør man, for
at forstå de gamle skrifter, gennemtænke kultur og verdensanskuelse
på tidspunktet for deres tilblivelse. For eksempel lader Esajas' hån mod
den babylonske verdenshersker sig tyde ud fra det lodret strukturerede
verdenssyn fra den tid og troen på, at guder bor på bjerge (Es 14).

Kristus – nøglen til Bibelen

Luk 24,26-27.36-47

Hvad hindrede disciplene i at se Jesus Kristus i Skriften?

Baggrund

Billedet af Messias hos de to disciple var præget af skriftsteder som Es 9 og 11 eller Sl 2 og 72. Her omtales den kommende Messias som konge, der vil udfri og frelse sit folk og skaffe fred i verden. Sl 22 kan derimod bedes af alle, der går gennem bitre lidelser. Hvem Esajas 53 taler om, forbliver uklar ud fra selve teksten (sml. ApG 8,34). Derfor er det nærliggende og forståeligt, at et folk, der har lidt og været undertrykt gennem århundreder, retter sit håb mod de messianske tekster, som taler om en fremtid med storhed og herlighed.

Jesus derimod henviste disciplene og dem, der var samlede i Jerusalem, til andre skriftsteder, som står "i Moseloven, hos profeterne og i salmerne" (v. 44). Her genspejles lidelseshistorien. På den måde opstår et andet billede af Messias, som taler om Guds hengivelse og hans egen lidelse. Nu læste disciplene disse skriftsteder med andre øjne.

Til fordybelse

Den, der læser Bibelen, kommer uvægerligt med sin egen forforståelse, der er resultatet af ens egen livshistorie, religiøse opdragelse og egne erfaringer. Det er derfor på ingen måde en selvfølge, at samtalepartnere når til samme opfattelse af et skriftsted. Det var nødvendigt for disciplene i forbindelse med deres messiasforventning at tænke radikalt anderledes. Det lykkedes, fordi de lærte at læse Skriften kristuscentreret.

Princippet om at søge Kristus i Skriften kommer ikke udefra, men kræves og praktiseres af Bibelen selv (Luk 24,27; Joh 5,39; Rom 10,4; 2 Kor 1,20; 3,12-18; Gal 3,24; Kol 1,25 til 2,3; 1 Tim 1,3-7.10).

Til eftertanke

I hvor høj grad møder jeg medkristne, som tolker visse skriftsteder anderledes, med agtelse og respekt?

Helligånden som fortolker

Joh 16,13

Hvilken hjælp til forståelse af Skriften har vi fået?

Baggrund

Versene 8-10 talte om Helligåndens gerning i verden. I versene 12-15 drejer det sig om Helligåndens virke i menigheden. *Sandheden*, som Ånden vejleder disciplene til, er åbenbaringen, som er kommet med Kristus. I denne forstand er *sandheden* åbenbaringen af Guds væsen: hans trofasthed, kærlighed og hengivenhed (Joh 14,6). Den skal menigheden trænge dybere ind i, og den skal præge menighedens adfærd, for sandheden vil leves. Da nye tider kræver ny indsigt, vil Helligånden fortolke kirkens budskab ind i den situation, menigheden er i. "I ånden og af Ånden erkender kirken, hvad der siges, gives og loves den ved Jesus. Hvor vanskelig processen til at finde frem til sandheden end måtte være, så gælder dog: Af den Ånd, der er givet os, erkender vi, at han bliver i os (1 Joh 3,24; 4,13)" (Rudolf Schnackenburg, *Das Johannesevangelium*, Leipzig 1977, 3, 156).

Til fordybelse

Helligånden påvirkede forfatterne og oplyser Bibelens læsere. Han hjælper med, at Skriften opstår, og at vi *forstår* i overensstemmelse den tid og situation, vi befinder os i. Han er den guddommelige fortolker af Skriften, som beklæder kirkens "lærerembede".

Da Helligånden gives alle troende, er alle berettiget til at læse og udlægge Bibelen. Bestræbelser på at forstå og anvende dette korrekt kræver bøn og alle metoder, der hjælper med at forstå betydningen af Bibelens ord, tanker og lære.

Til anvendelse

"Når du studerer Guds ord, så læg dine forudfattede synspunkter og dine nedarvede og tilegnede ideer til side, før du begynder. Når du læser Bibelen for at retfærdiggøre dit eget tankesæt, vil du aldrig nå frem til sandheden. Lad alt dette ligge og vend dig i ydmyghed til Herren, så du kan høre, hvad han har at sige til dig" (Ellen White, *The Youth's Instructor*, 24. juli 1902).

Udlægning til praksis

Neh 8,1-8

Hvordan prøvede Ezra at forankre Guds anordninger i folkets liv?

Baggrund

14 år før Nehemias begyndte Ezra sin gerning i Jerusalem. Man formoder, at det skete omkring år 458 f.Kr. Den første dag i den syvende måned var nytårsdagen ifølge den kultiske kalender. Den faldt ifølge vores tidsregning i oktober 445 f.Kr. Neh 8 lader sig sagligt og tidsmæssigt indordne mellem Ezra 8 og 9.

Med *bogen med Moses' lov* tænkes der på de 5 Mosebøger, der gjaldt som loven (Toraen). Ezra læste, stående på en platform, afsnit efter afsnit af loven som Guds pagt. Hos ham stod 13 levitter, der muligvis var præster, som vidner og fortolkere. Fordi loven var skrevet på hebraisk og folkesproget var aramaisk, var det nødvendigt, at levitterne oversatte mundtligt, hvad der blev læst op. Muligvis gik de så også til enkelte grupper og forklarede toraen med henblik på folks praktiske tilværelse.

Til fordybelse

Lige så meget som Bibelen vil læses personligt og tænkes ind i ens eget liv, lige så vigtigt er det også, at menigheden vejledes af mennesker, der har en faglig tilgang til Bibelen. For at modvirke ensidige konklusioner er det også nyttigt at udveksle ideer med andre kristne. For ingen kirke eller enkeltperson er beskyttet mod risikoen for fejl. Derfor er det hele tiden nødvendigt at være åben for nye informationer og ny indsigt.

Til eftertanke

"Guds ord er føde; den, der spiser deraf, vil hunge efter mere" (Martin Luther).

"Giv mig Guds bog for enhver pris! Jeg ejer den og dermed al den viden, jeg har brug for" (John Wesley).

Resumé

For at budskabet om frelsen kan forstås rigtigt, er det nødvendigt med en saglig udlægning af Bibelen.

Spørgsmål til drøftelse

Udgangspunkt

1. Hvilke overraskende eller uforståelige skikke har I mødt på jeres rejser?

Hvordan reagerede I på dem?

Supplerende spørgsmål

2. Vores forforståelse og vores fordomme har indflydelse på, hvordan vi fortolker skriftsteder.

Hvilke eksempler falder jer ind?

Joh 1,38.41.42

3. Johannes gør sig umage med at forklare begreber, så ikke-jøder kan forstå dem.

Hvordan kan man i dag forklare begreber som synd, fortabelse og frelse på en forståelig måde?

Luk 24,26-27.44-45

4. Hvilken nøgle til Bibelen ligger der i disse vers?

Neh 8,7-8
Joh 16,13

5. Enhver, der følger Jesus, kan selv læse og forstå Bibelen med Helligåndens hjælp.

Hvad kan bevare os fra fejlfortolkninger?

Hvilken rolle spiller professionelle teologer i den sammenhæng?

Afslutning

6. "Vi skal tage Gud på ordet, men – for Guds skyld! – ikke tage Bibelen bogstaveligt" (Heinz Zahrnt).

Hvad synes I om denne påstand?

I hvor høj grad kan I acceptere den?

I hvor høj grad anser I den som farlig?

Sprog, tekst og kontekst

"Forstår du også det, du læser?" (ApG 8,30).

Hovedtanke

Bibelens forfattere har helt bevidst gjort brug af bestemte udtryksformer for at fremhæve noget i teksten. Form og indhold hænger uløseligt sammen.

Introduktion

Når man læser tekster fra en anden tidsalder eller kultur, er der fare for, at man læser egne forestillinger og erfaringer ind i teksten. Det er derfor vigtigt at undersøge, hvad forfatteren oprindeligt har sagt og ment, og hvad hans budskab kan betyde for os i dag.

For virkelig at kunne forstå teksten er det derfor – blandt andet – vigtigt at have kendskab til forfatterens sprog og dets egenart, at være fortrolig med ords forskelligartede betydninger og at tage hensyn til litterære og historiske sammenhænge.

Det er ikke alle, der har mulighed for at studere teologi og lære de bibelske sprog: hebraisk, aramæisk og græsk. Men der findes relevante hjælpemidler i form af bibelkommentarer, skrevet af fagfolk, som kan hjælpe til at forstå tekster i Bibelen.

På tysk og dansk er der mulighed for at læse Bibelen i talrige oversættelser. De har (næsten) alle som mål at gengive grundteksten så korrekt og forståeligt som muligt. For bedre at kunne forstå en tekst kan det være til hjælp at læse den i flere forskellige oversættelser. Man vil somme tider opleve underlige og måske uforståelige formuleringer. I sådanne tilfælde drejer det sig ofte om poetiske virkemidler eller andre retoriske specialiteter og sproglige finesser, der er typiske for Mellemøsten.

Når Jesus for eksempel siger: "Ikke enhver, som siger Herre, Herre! til mig, skal komme ind i Himmeriget" (Matt 7,21), så betyder det med vores logik: ikke alle, men dog nogle. Her er der tale om et aramæisk sprogligt særpræg, som egentlig – for at få den rette mening frem – burde oversættes således: "*Ingen*, der siger Herre, Herre! til mig, kommer i Himmeriget, men *kun* den, der gør min himmelske faders vilje."

I denne uges bibelstudium ser vi nærmere på nogle af de bibelske stilistiske virkemidler og undersøger, hvordan de bidrager til en større forståelse af Bibelen.

EKSKURS

Guds ord på menneskers sprog

Es 36,11
 Joh 1,14; 19,20
 ApG 6,1

Det, der i Joh 1,14 siges om det levende ord, Jesus Kristus, der som Gud blev menneske, gælder også for det skrevne Guds ord: Det blev "oversat" til menneskeligt sprog. Vidnesbyrdet om Guds vilje og virke kan kun nå os ved hjælp af vores eget sprog. Det guddommelige og det menneskelige er dermed tæt forbundet. Da Jahve udfriede israelitterne fra Egypten, gjorde han det muligt for dem at høre og videregive hans ord på deres sprog: hebraisk og senere også aramæisk.

Den græske kulturs udbredelse som følge af Alexander den Stores erobringstogter skabte nye betingelser og muligheder for at skrive Det Nye Testamente på verdenssproget græsk, der på daværende tidspunkt taltes i hele det romerske rige.

Der fandtes også en græsk oversættelse af Det Gamle Testamente, den såkaldte Septuaginta. Når der i Det Nye Testamente citeres fra Det Gamle Testamente, sker det oftest med baggrund i denne oversættelse fra det 2. årh. f.Kr. Det græske universalsprog gjorde det muligt for apostlene og urmenigheden også at forkynde evangeliet i fjerne egne.

Senere bevidnede apostlen Johannes "Guds ord og Jesu Kristi vidnesbyrd, alt det, han har set" (Åb 1,2). Således viser Bibelen kontinuiteten i sit inspirerede vidnesbyrd fra den første forfatter til den sidste. Gud kaldte enkelte mennesker til at nedfælde sit ord. Dermed gjorde han brug af deres evner og måde at udtrykke sig på. Man kan derfor finde forskelle i skrivestil og udtryksmåde i brevene og evangelierne, hvilket giver et indblik i den enkelte forfatters individuelle personlighed.

Med andre ord: De hellige skrifter er menneskelige vidnesbyrd om Guds åbenbaring og handlen i historien. Han accepterer sprogbrugen, forståelsen og måden at tænke på hos de mennesker, som han har kaldet til at være sine budbringere.

Bibelske begrebers mangfoldige tydningsmuligheder – *Chesed*

Hvilket aspekt af nåden understreges i de pågældende skriftsteder?

1 Kong 3,6
Sl 57,4; 66,20; 143,8
Mika 7,20

Baggrund

Det Gamle Testamente har ikke kun ét ord for "nåde", men derimod flere begreber, der stammer fra hverdags sproget og udtrykker forskellige nuancer. Derved beskrives forskellige aspekter, der alle hører med til den bibelske forståelse af nåden.

De vigtigste begreber er *chen* og *chesed*. Ordet *chen* er tættest på det, vi i dag forstår ved nåde. Dermed menes *en opmærksomhed* og *en gunst*, der altid er ensidig og gives oppefra og ned: fra magthaveren til den underordnede, fra Gud til mennesket (sml. 1 Mos 6,8; 2 Mos 33,16). Derfor kan man ikke gøre krav på denne form for opmærksomhed.

I de ovenfor anførte tekster benyttes ordet *chesed*, som kan oversættes med *trofasthed*, *barmhjertighed*, *godhed* osv. Selv om *chesed* af og til anvendes i betydningen *chen* (Ezra 9,9, også i sammenhæng med Gud), beskriver det for det meste den fællesskabsfremmende adfærd hos mennesker, der er forpligtede over for hinanden: troskab over for familiemedlemmer (1 Mos 47,29), gæster (Jos 2,12) og pagtsfolket (1 Sam 2,8).

Til fordybelse

For di Gud "ensidigt" er trofast, har vi lov til at have ubetinget tillid til ham. Deri består troens væsen. "Tro er væsentligt mere end blot accept af visse trospunkter vedrørende Gud eller Jesus. Tro er tillid til en person. Det forudsætter naturligvis, at man har en relation til den person, man har tillid til. Tro er et forhold mellem to mennesker, der bygger på troskab. Paulus troede ikke 'på noget', men 'på nogen, på Gud, på Jesus Kristus' (Gal 2,16; Rom 3,22.26). Hele den kristnes liv leves 'i tillid' til Gud" (George Knight, *Handbuch für Pharisäer*, Lüneburg 1997, 99).

Bibelske begreber kan have mange betydninger – *Shalom*

4 Mos 6,24-26
 Job 3,26
 Sl 29,11
 Es 9,6; 32,17

Hvilke forskellige nuancer træder tydeligt frem her?

Det er vanskeligt at oversætte det hebraiske ord *shalom* præcist. Det kræver flere begreber at definere ordet. *Shalom* betegner harmonien inden for et fællesskab baseret på Guds velsignelse og anordning.

Shalom kan vokse og udfolde sig til alle sider. Dette kommer tydeligt til udtryk i de forskellige sammenhænge, ordet bruges i, fx i forbindelse med helbredet (Es 57,19-20), som hilsen (1 Mos 43,27), som velsignelse (4 Mos 6,26), som ønsket om en fredfyldt søvn (Sl 4,9) og en naturlig død (1 Mos 15,15).

Shalom som "fred" betegner ikke blot en tilstand uden krig, men et harmonisk fællesskab mennesker imellem – selv det vellykkede samarbejde mellem mennesker, der kæmper sammen i krig. Således spørger David fx til sine soldaters ve og vel (*shalom*), mens de er i krig (2 Sam 11,7). Også sejren over en fjende og erobringen af et land kan beskrives med dette ord (2 Sam 19,31; 1 Kong 22,28). I Israels tidligste dage betød *shalom* et foretagendes succes. Man vidste, man var afhængig af Guds velsignelse, for at ting skulle lykkes.

Senere – især i profeternes tid – ændredes betydningen, så *shalom* opfattedes som fravær af krig. Sådan forstår vi det også i dag. Den fuldkomne fred indebærer således også, at der aldrig kommer krig mere (Es 8,23 til 9,6). At social retfærdighed er en vigtig forudsætning for fred, understreges kraftigt af profeterne (fx Es 32,16-17) (ifølge Johannes B. Bauer, *Bibeltheologisches Wörterbuch* Bd. 1. Graz 1962, 385 f.).

Til eftertanke

"Den fred, som vi ikke kan skabe, sætter os i stand til at arbejde på den fred, som vi kan opnå" (Carl Friedrich von Weizsäcker, tysk fysiker og filosof, 1912-2007).

Gentagelse fremmer forståelsen

1 Mos 1,26-27
Es 6,3

På hvilken måde fremhæves visse udsagn i disse tekster?

Baggrund

I 1 Mos 1 anvendes et begreb for "at skabe" (bara), som også andre steder i Bibelen udelukkende er brugt i forbindelse med Gud som den handlende. Her benyttes det hele tre gange. Gerhard von Rad, teolog med speciale i Det Gamle Testamente, forstod dette udtryk således: "Højdepunktet og målet er nået for alt det, som Guds skaben fra v. 1 af var stilet imod" (ATD, Gerhard von Rad, *Das erste Buch Mose*, Berlin: o. J., 44). Mennesket har altså på enestående vis en relation til Gud. Dette understreges også ved, at det nævnes to gange, at mennesket er skabt i *hans*, det vil sige i Guds, billede.

Der er også andre steder, hvor udsagn i Det Gamle Testamente fremhæves på den særlige måde, at enkelte udtryk gentages (fx Es 6,3; Jer 7,4).

Til fordybelse

Sprogene i Mellemøsten har i årtusinder benyttet parallelismer. Vi kender dem især fra visdomslitteraturen i Det Gamle Testamente og fra Salmernes Bog. Ved *parallelisme membrorum* forstås to (somme tider også tre) på hinanden følgende linjer, der sættes i en sammenhæng, så første linjes udsagn præsenteres i de næste linjer under en anden synsvinkel. Dette kan forekomme som gentagelse (synonym parallelisme, Sl 71,9; 140,6; 142,3), som modsætning (antitetisk parallelisme, Sl 20,8; 27,10) eller som videreførelse (syntetisk parallelisme, Sl 10,16; 143,2).

Til anvendelse

"Kast mig ikke bort, når jeg bliver gammel, forlad mig ikke, når kræfterne svigter" (Sl 71,9).

"Andre påkalder vogne og heste, men vi påkalder Herren vor Guds navn" (Sl 20,8).

At være opmærksom på sammenhængen

Sammenlign 1 Mos 1,27 med 2,7.8.15-23 og 3,17-19

Baggrund

At være opmærksom på sammenhængen betyder blandt andet at forstå de indholdsmæssige forbindelser, der forekommer i teksten, så det bliver meningsfyldt.

Ved brugen af ordet *menneske* i 1 Mos 1-3 er det påfaldende, at

- ordet for menneske (*adam*) og ordet for agerjord (*adamah*), som mennesket er skabt af, lyder næsten ens på hebraisk. På dansk kan man se en sammenhæng mellem ordet *jord* og ordet *jordbo/jordboer*.
- ordet *adam* benyttes i 1 Mos 1,27 tydeligvis som artsbetegnelse (menneskehed), men bliver i det 2. kapitel brugt i betydningen ét, henholdsvis dét første menneske, Adam. Sammenhængen afgør, om der er tale om *menneske* eller *Adam*.
- Menneskets ulydighed medfører agerjordens forbandelse. Agerjorden er Adams arbejdsområde, og det, han blev skabt af. Men det at dø og at blive til støv igen gælder hele menneskeheden.

Til fordybelse

Efter at have skabt Adam kommer Gud med en overraskende konstatering. På trods af den gentagne konklusion i kap 1, at skaberværket var godt, ja endda såre godt (v. 31, 1948-oversættelse) slås det i 2,18 fast, at der er noget, der *ikke* er godt. Mennesket er endnu ikke det, som det var skabt til: et væsen bestemt til relationer. For at afhjælpe denne mangel, tager Gud på ny en beslutning (sml. 1,26), nemlig at skabe en hjælper, der svarer til det. Han skaber dyr og konstaterer, at der stadig mangler noget. Der er eksegeter, der formoder, at Adam selv skal fornemme, at han mangler et ligeværdigt væsen. Under alle omstændigheder afsluttes skaberværket først med kvindens skabelse.

Til eftertanke

"En tekst uden sin sammenhæng er kun et skalkeskjul."
"A text without its context is only a pretext."

EKSURS 2

Bibelens bøger og deres budskab

Bibelske tekster er opstået i en konkret historisk situation og havde dengang en bestemt hensigt (en intention). Jo bedre vi forstår deres oprindelige funktion og betydning, desto bedre kan vi se, hvad de kan sige os i dag.

1. Struktur og litterær genre

En bogs disposition og en teksts ydre form kan være en hjælp til at forstå indholdet. Er der formuleringer, der gentages? Findes der påfaldende nøgleord eller ordspil? Er der benyttet rytme eller versefødder? Er der en sammenhæng med andre bibelske bøger? Hvor er der ligheder, og hvor er der forskelle (fx i evangelierne)?

2. Modtagere

Hvem er det pågældende skrift henvendt til? Er et nytestamentligt brev for eksempel stilet til jødekristne eller hedningekristne? Er modtageren en enkelt person eller en menighed? Hvilken situation befandt de sig i? Svarene har betydning for udlægningen.

3. Tid og sted for tilblivelsen

Det er også vigtigt at vide, hvornår en bog eller et skriftsted er blevet til. Hvor dukker historiske personer, der er nævnt i teksten, ellers op enten i andre bibelske bøger eller i litteratur uden for Bibelen? Findes der arkæologiske udgravninger, der kan bidrage med viden?

4. Forfatter og anledning

Sammen med spørgsmålet om modtagere, tilblivelsestidspunkt og lokalitet er det vigtigt at spørge til forfatteren. Hvem skrev teksten? Hvilken situation var han i, og hvad ville han opnå hos modtageren?

Resumé

Indholdet bestemmer formen – og omvendt. Bibelske tekster stammer fra en anden tid og en anden kultur. Det er derfor vigtigt for forståelsen at være opmærksom på sproglige særpræg og at tage hensyn til litterære og historiske sammenhænge.

Spørgsmål til drøftelse

Indledende
spørgsmål

1. "Den, der kan læse (rigtigt), har en klar fordel."

I hvilke situationer gælder denne sætning?

Supplerende
spørgsmål

2. "Forstår du også det, du læser?" (ApG 8,30)

Hvorfor er det at læse og forstå Bibelen ikke bare noget, der går af sig selv?

Hvorfor kræver det stor omhu?

3. Eksemplet "nåde": Læs teksterne fra mandagsafsnittet!

Hvilke forskellige aspekter af begrebet "nåde" beskrives i disse tekster? Prøv at definere ordet.

4. Eksemplet "fred": Læs teksterne fra tirsdagsafsnittet!

Hvilke forskellige nuancer af begrebet "shalom" udtrykkes i disse vers?

Hvad indeholder udtrykket "shalom"?

Supplerende
spørgsmål

5. **Hvilke tekster kan I komme i tanker om, hvor gentagelser og paralleller spiller en rolle?**

Hvordan hjælper de til en bedre forståelse af bibelske udsagn?

Afsluttende
spørgsmål

6. **Hvad er risikoen ved ikke at tage hensyn til konteksten?**

Hvilken fordel har det at tage sammenhængen i betragtning?

Bibel og skabelse

1 Mos 1 og 2

"Alt blev til ved ham, og uden ham blev intet til af det, som er. I ham var liv, og livet var menneskers lys" (Joh 1,3-4).

Hovedtanke

Troen på Skaberen er nøglen til forståelse af Skriften og af Guds hensigt med denne verden.

Introduktion

Nogle bygherrer dokumenterer alle trin i husets byggeri bl.a. ved at tage mange billeder. Senere kan man så i ro og mag genopleve, hvordan huset afsnit for afsnit blev rejst.

Vi har ikke denne mulighed, når det drejer sig om skabelsen – oprindelsen af himmel og jord. Der var ingen mennesker til stede, der ville kunne berette om det. Gud spørger Job i et let ironisk tonefald:

"Hvor var du, da jeg grundlagde jorden? Fortæl det, hvis du har forstand til det! Hvem bestemte dens mål – det ved du vel? Hvem spændte målesnoren ud over den? Hvor blev dens fodstykker sat ned, og hvem lagde dens hjørneste, mens alle morgenstjerner jublede, og alle gudssønner råbte af fryd? Hvem spærrede havet inde bag porte, da det brød ud af moderlivet ... Har du givet agt på jordens vidder? Fortæl det, hvis du ved, hvor stor den er ... Du ved det jo! Du var født dengang, og du har levet længe!" (Job 38,4-8,18.21).

Hvis vi vil komme på sporet af Skaberen og hans skabelse, er vi anvist på Guds åbenbaring og troen. Alle forsøg på at fatte skabelsen med forstanden eller at forklare den videnskabelig vil komme til kort. Men hvad er skabelsesberetningens hensigt? Hvad fortæller den om Gud, vores verden og om os selv? Disse spørgsmål vil vi beskæftige os med i denne uge.

"I begyndelsen skabte Gud"

1 Mos 1,1

Hvad siger verset om verdens oprindelse?

Baggrund

"Bibelens første sætning er en formulering af en grundlæggende trosbekendelse: Alt det, der findes (himmel og jord), kommer fra Gud. Dets eksistens skyldes ikke tilfældigheder eller udelukkende naturlige årsager. *I begyndelsen af alt står Guds skabergerning*" (Stuttgarter Erklæringbibel (SEB 9)). Bibelens tekster fremsætter forskellige udsagn om, hvordan Guds skabervilje træder i karakter. "Oven over alting står den altomfattende sætning, at Gud har 'skabt' verden" (G.v. Rad, *Theologie des Alten Testaments*, München 1962, B. 1,155).

Det hebraiske ord "bara", der bruges om Guds skabergerning i skabelsesfortællingen, er udelukkende forbeholdt Gud og hans skabende handlen. Desuden ledsages dette ord aldrig af et forholdsord og et genstandsled af det skabte. "Ved *bara* udtrykkes Guds skabergerning, der ikke kan sammenlignes med noget, og hvor skaberordet og skabelsesgerning er ét" (*Theologisches Begriffslexikon zum Neuen Testament*, Wuppertal 1977, 1075).

Til fordybelse

"Skabelsesberetningen er ikke et naturvidenskabeligt dokument, men beskriver Guds skabermagt, der er årsag til verdens eksistens." Dens intention er ikke at beskrive de fysiske detaljer for jordens oprindelse, men at vække og styrke troen på Gud som alle tings skaber. "Hvordan kan vi fatte, at verden er opstået ved Guds ord? Vi fatter det ved troen" (Hebr 11,3 NGÜ). "Det er urimeligt at forvente, at man kan nærme sig Guds skabergerning ad anden vej end troens" (M. Dorn/R. Pöhler, *Die Schöpfung – glauben, denken, leben*, Lüneburg 2018, 14f.).

Til eftertanke

Hvilken betydning har Bibelens første sætning for min verdensanskuelse og min tro?

"Aften og morgen"

1 Mos 1,3-5.14-19

Hvilken opgave tildeles himmellegemerne ifølge skabelsesberetningen?

Baggrund

Skaberen løfter verden ud af det formløse, skaber lyset og skelner det fra mørket. På den måde skaber Gud grundrytmen for dag og nat, der vurderes forskelligt af ham. "Natten er en rest af kaosmørket, der nu begrænses af en formålstjenlig orden. Men dagen er lyset af dette uryls, der var skabelsens førstegrøde" (G.v. Rad, se ovf., 157).

"Aften og morgen står for de to overgange mellem lys og mørke hhv. mørke og lys. Aften betyder ordret oversat 'skumring' ... og morgen betyder egentlig (lysets) 'frembrud' " (Wuppertaler Studienbibel (WStB), H. Braumer, *Das erste Buch Mose*, Wuppertal 2001, 44).

Rækkefølgen af aften og morgen beskriver ikke længden af Guds "skabelsestid". "For han talte, og det skete, han befalede, og det stod der" (Sl 33,9). Skabelsesdagens tidsinterval nævner Gud på den fjerde dag med henvisning til solen og de andre himmellegemer. I det himmellegemerne sættes på himlen som lys, der udelukkende giver skaberværket en tidsmæssig struktur, fratages de al magt over menneskenes skæbne.

Til fordybelse

"Fire gange henvises der i Bibelen til, at Gud skabte 'i seks dage' [1 Mos 2,2; 2 Mos 20,11; 31,17; Hebr 4,4]. I alle sammenhænge drejer det sig om sabbatten. Målet for de seks skabelsesdage i 1 Mos 1 er ikke at beskrive, hvor lang tid Gud brugte til at skabe, men at Gud fastsætter rytmen for al skabning. Rytmen af 'aften og morgen' skal bestemme menneskets daglige liv. Dog opfylder de seks dage slet ikke hensigten med det liv, som skabelsen lægger op til. Gud fuldender skabelsen med den syvende dag, sabbatten. De seks skabelsesdage munder ud i en dag, der adskiller sig fra dem" (M. Dorn/R. Pöhler, se ovf., 55 f.).

Således fuldendte Gud ...

1 Mos 2,1-3

Hvilken værdi tillægger Gud skabelsens højdepunkt?

Baggrund

"Gud fuldender skaberværket med en slutakkord – en speciel dag, hvor han hvilede efter *alt det arbejde, han havde udført*. Dette er hans første gave til det fuldendte skaberværk: den altid tilbagevendende dag til hvile for alle sine skabninger, som de skal opleve i fællesskab med hinanden og med Gud. Gud fremhæver ved to handlinger betydningen af denne hvile:

- *Gud velsigner den syvende dag*, dvs. han lægger sin særlige velsignelse til helligholdelse af dagen
- *og helliger den*, dvs. han erklærer den som sin egen dag, der er forbeholdt ham" (SEB 11).

"I 1 Mos 1 sigter alt mod sabbatten. Den gør det klart, hvad menneskenes bestemmelse er, nemlig at opleve fællesskab med Skaberen og at glæde sig over hans skaberværk. Derfor fremhæves sabbatten – og således helliges – i forhold til arbejdsdagene og bestemmes – og således velsignes – for at al skabningen skal nyde godt af den. 'Teksten gør det klart, at helliget tid er højdepunktet i Guds skaberværk og understreger dermed, at åndelighed står i centrum for verden'" (M. Dorn/R. Pöhler, se ovf., 212).

Til fordybelse

"Beretningen er bevidst anlagt sådan, at sabbatten klart fremstår som skabelsens højdepunkt. Den besvarer spørgsmålet om skabelsens og livets 'hvorfor'. Det er ikke det ugentlige 'seksdagesløb', der bestemmer eksistensens værdi og betydning, men den særlige – velsignede og helligede – tid. På sabbatten gælder det om at 'hvile', at holde op og at give slip. Gud vil, at vi ærer ham ved 'at gøre ingenting'. Dagen er velsignet med det guddommelige løfte om slægtens fortsatte beståen (sml. 1 Mos 1,22.28 med 2,3) og helliget, sat til side, som tilværelsens højdepunkt" (M. Dorn/R. Pöhler, se ovf., 213).

"... som mand og kvinde skabte han dem"

1 Mos 1,26-28;
2,18.22-24

I hvor høj grad rækker det, at mand og kvinde supplerer hinanden, ud over ægteskab og familie?

Baggrund

Adam gives en "gensidig", som han får lov at leve i en tæt og tillidsfuld relation med. Mand og kvinde er partnere, der i gensidig supplerende ring, omsorg og hjælp bærer ansvar for skaberværket.

Eva skabes som *hjælper* til Adam, dvs. som hans ligeværdige gensidige fælle, der befinder sig i øjenhøjde med ham. *Hjælper* er på hebraisk ikke udtryk for en lavere rang. Ofte betegnes Gud med det samme udtryk (Sl 27,9; 28,8; 33,20; 35,3; 38,23 m.fl.). Idet Gud sætter hende ved Adams side, giver Gud ham, hvad han mangler. "Det er ikke godt, at mennesket er alene" (v. 18). Uden Eva er Adam ufuldkommen, ikke mindst med hensyn til hans gudsbilled-lighed.

Til fordybelse

For at intensivere mand-kvinde-relationen indstifter Gud en særlig og dybere form for partnerskab – ægteskabet. I ægteskabet realiseres og opfyldes deres samliv i et helhedsbetonet, legemligt-åndeligt fællesskab:

- Manden vil *binde sig til sin hustru*, dvs. hægte sig på, klæbe sig til, hold fast på hende og holde sig til hende.
- Mand og kvinde bliver til *ét kød*. Det beskriver kønnenes enhed og det at være uløseligt relateret til hinanden, kroppenes fysiske forening indbefattet.
- Den gensidige tiltrækning i ægteskabet er stærkere end den oprindelige forældre-barn relation.
- Kun i mødet *erkender* mennesket sin "gensidige" – det være sig partneren eller Gud (2 Mos 29,46; Joh 17,3).

Til anvendelse

"'Derfor skal en mand forlade sin far og mor og binde sig til sin hustru, og de to skal blive ét kød.' Dette rummer en stor hemmelighed – jeg sigter til Kristus og kirken. Men det gælder også jer, at I hver især skal elske jeres hustru som jer selv, og hustruen skal have ærefrygt for (respektere [Luther 2017]) sin mand" (Ef 5,31-33).

"Gud så, at det var godt"

1 Mos 1,31;3,1-7

Hvilken list benyttede slangen sig af?

Baggrund

"Da mennesket er skabt til at have en tillidsfuld relation til Skaberens, til skaberværket og til hinanden, er de også fri til selv at træffe egne valg, fordi tillid kræver frihed til at tage egne beslutninger ... Men der, hvor en selvstændig beslutning bliver truffet, bliver man også krævet til ansvar for konsekvenserne" (M. Dorn/R. Pöhler, se ovf., 50).

Gud har sat en grænse for menneskene for at beskytte dem mod misbrug og tab af deres frihed. Men fristelsen til at plukke en frugt, til at opnå en skjult viden (ønsket om at blive som Gud), bliver uimodståelig og fører mennesker til et tillidsbrud, til et "rov" (sml. Fil 2,6), med skæbnesvangre konsekvenser for hele skabningen (Rom 5,12).

"Beretningen om det første fejltrin og den dermed forbundne skyld hører umiddelbart med til skabelsesfortællingen og er med til at tegne det bibelske menneskebillede ... Konsekvenserne af beslutningen ikke længere at ville leve i et tillidsfuldt forhold til Skaberens, men autonomt og selvbestemmende, beskrives tydeligt i 1 Mos 3: de fyldtes med angst, tildækkede og skjulte sig, blev sig deres skyld bevidst og fik skyldfølelse, retfærdiggjorde sig selv og skød skylden på andre" (M. Dorn/R. Pöhler, se ovf., 52).

Til fordybelse

"Ligesom Bibelens skabelsesberetninger ikke kan svare [videnskabeligt] på spørgsmålet om, hvordan universet og livet er opstået, lige så lidt forklarer fortællingen om syndefaldet det ondes oprindelse. Selv med al grundig forskning og alle nok så plausible forklaringer forbliver det sidste svar på dette spørgsmål nok skjult i Guds ubegribelighed" (M. Dorn/R. Pöhler, se ovf., 52).

Til eftertanke

Kærligheden er frihedens barn. I hvor høj grad passer det? Hvorfor er kærligheden afhængig af frihed?

Skabelse og frelse

Es 43,1

**Hvordan hænger skabelse og frelse sammen?
Hvilket perspektiv åbner denne sammenhæng for?**

Baggrund

I dette skriftsted står det samme ord, *bara*, som i 1 Mos 1,1, der udelukkende anvendes, når Gud skaber. Skaberen af himmel og jord er også sit folks Skaber – og dets Frelser. "Han har givet det *navn* og dermed påtaget sig ansvaret og omsorgen for det. Det viser sig ved, at han har betalt løsesummen for sit folk" (SEB 876). Også andre steder (fx Sl 89,12-19; Sl 74,12-17; Es 44,24; 51,9-16) beskrives skabelse og forløsning som en dramatisk guddommelig frelseshandling. I øvrigt betegnes Guds folks frelse som en ny skabelse (Es 65,17).

Gud vidste om sin rolle som frelser, allerede "før verden blev grundlagt" (Joh 17,24; Ef 1,4; 1 Pet 1,20). Således er verdens Skaber ingen anden end verdens *Frelser*.

Til anvendelse

"Der kan afledes flere konsekvenser af relationen mellem skabelse og frelse. Den væsentligste er: Det bør være vores primære mål at præsentere Gud som frelser, før der argumenteres om skabelse (og/eller evolution). Når vi udelukkende fokuserer på skabelsen, er det meget sandsynligt, at vi ikke udnytter chancen for at fortælle mennesker om Guds kærlighed og nåde" (M. Dorn/R. Pöhler, se ovf., 36).

Til eftertanke

Skabelsen er fortællingen om Guds kærlighed og omsorg for sin skabnings frelse.

Resumé

Skabelsesberetningen er ikke en øjenvidneskildring om verdens tilblivelse. Den taler derimod om Skaberen og hans relation til verden ud fra åbenbaringens og troens synsvinkel. Den svarer på livets store spørgsmål og åbenbarer Guds omsorg for at frelse sin skabning.

Spørgsmål til drøftelse

Udgangspunkt

1. "Begyndelsen er altafgørende" (Theodor Fontane).

**I hvilken grad har denne påstand været gældende i jeres liv?
Nævn eksempler.**

1 Mos 1,1

2. **Hvad ligger der i Bibelens første sætning?**

Hvad betyder den for jer personlig?

1 Mos 1,3-5.14-19

3. **Hvad taler for, at skabelsesdage skal forstås som bogstavelige dage?**

I hvilken grad er det af betydning for vores tro og vidnesbyrd om Skaberen?

1 Mos 2,1-3

4. **Hvad er Guds hensigt med, at sabbatten fuldender skabelsen?**

Es 43,1

5. "Når man har taget imod Gud som sin frelser, vil man også være i stand til at erkende Gud som Skaberen" (M. Dorn).

Er I enige i dette udsagn?

Afsluttende
spørgsmål

6. **Hvilken betydning har troen på Gud som Skaberen for jeres måde at tænke og handle på?**

Hvad ville være anderledes uden en tro på en kærlig og omsorgsfuld skabergud?

Skabelse og videnskab

1 Mos 1 og 2

"Himlen fortæller om Guds herlighed, hvælvingen beretter om hans hænders værk" (Sl 19,2).

Hovedtanke

For at forstå intentionerne med skabelsesberetningen er det vigtigt at læse den under hensyntagen til Mellemøstens antikke verden.

Introduktion

Sl 19,2 er tydeligvis en poetisk formuleret bekendelse. Vores erfaring siger, at himlene ikke kan *fortælle* noget. Og alligevel begynder vi ikke at diskutere, om denne påstand er sand. Fordi vi forstår tekstens anliggende: at lovprise Gud som skaber, lader vi os inspirere af tekstens sproglige skønhed.

Hvis det derimod ikke lykkes os ved læsning af Bibelen at tage hensyn til den mellemøstlige tænkning og udtryksmåde, som mange skriftsteder er præget af, så vil det medføre misforståelser og fejlfortolkninger.

"Efter min mening må den vesteuropæiske bibellæser lære at dykke ned i den atmosfære, som Bibelens bøger er blevet til i, og det bør gøres med indfølingsevne og forståelse. Man bør desuden bestræbe sig på – både på det intellektuelle og det åndelige plan – at leve sig ind i de mennesker, der på deres egen måde seriøst forsøgte at gøre de åndelige sandheder begribelige, som til alle tider har været og fremdeles vil være menneskeheden dyrebareste arv ... Jeg ville ønske, at de lærde teologer ikke havde taget mellemøstlige udsagn så bogstaveligt, men snarere havde stillet spørgsmål til dem. Så ville de ikke have været fristet til at udforme store dogmatiske overbygninger på grundlag af én metafor" (A. M. Rihbany, *Jesus aus dem Nahen Osten*, Freiburg, 2004, 15 f.).

"Den bibelske forfatter hjælper os ikke med at løse alle skabelsens gåder. I stedet præsenterer han os for gådernes skaber"
(R.A. Errico, *Die Mysterien der Schöpfung*, Frankfurt 2013, 40).

Bibelske forfatters "verdensbillede"

Job 26,5-14
Sl 104,1-7
Es 40,21-25

Hvilke forestillinger om verdens udseende og Guds handlen kommer her til udtryk i poetisk form?

Baggrund

Når Bibelens forfattere beskriver verden, ønsker de at lovprise og be-
kende Gud som skaber, opretholder og frelser. I den forbindelse læner
de sig uden forbehold op ad det mellemøstlige verdensbillede og dets
kaosteori:

Guds magt gælder ikke kun himmel og jord, men når helt ned i døds-
riget, som efter datidens forestilling befandt sig i dybet under urhavet.
I Job 26,5 står der ordret: *Skyggerne skælver under vandene og dem,*
der bor dér (sml. Es 14,9; 2 Pet 2,4). *Norden er himlen, der er spændt*
ud som et telt, og som bærer vandet over *hvælvingen*. I dette vand
rejser Gud sin trone (sin højsal, Sl 104,3).

Jorden var efter datidens opfattelse overvejende flad og hvilede på
søjler (Sl 104,5; Job 9,6), men hang ellers over det tomme uden at rok-
kes (Job 26,7). Job 26,12-13 minder om, at Gud ved skabelsen sejrede
over urhavets kaos, der var personificeret ved en slange (sml. Sl 89,10-
11; 74,14.17-21). Efter denne "kamp" blev den øverste halvdel, nemlig
himlen, ved hjælp af Guds ånde fejlet ren (efter sporene fra kampen)
(v. 13), hvormed Guds sejr over kaos forkyndes.

Også den endelige fred beskrives som Guds sejr over kaosvæsenet
Livjatan (Es 27,1).

Til fordybelse

Når denne og tilsvarende skabelsesfortællinger kan hævde at være
sande, er det ikke i naturvidenskabelig forstand, men som vidnesbyrd
om Guds skabermagt. Mennesker bekender Gud som den, der har
skabt verden og suverænt værner og forsvarer den mod alle livsfjendt-
lige og kaotiske magter (sml. Sl 77,17; 93) – og som en dag vil føre sin
skabning til den endelige fred.

Til eftertanke

Bibelens dramatiske og poetiske billedsprog er særdeles velegnet til
lovprisning af Gud.

EKSKURS

Østerlandske skabelsesberetninger

Hvor moderne europæere på spørgsmålet om meningen med tilværelsen svarer med abstrakte definitioner, fortalte man i det gamle Mellemøsten historier. Og når det drejer sig om det principielle og evigt-gyldige, er det fortællinger om menneskets og jordens oprindelse.

Når man sammenligner Bibelens skabelsesberetning med fortællingerne fra Mesopotamien, såvel fra det fönikisk-kanaanæiske område som fra Egypten, vil man opdage væsentlige forskelle: i disse fortællinger handler guderne helt menneskeligt ud fra egoistiske motiver, og de skaber udelukkende mennesket for selv at slippe for arbejde.

Det, den bibelske beretning har tilfælles med andre (især den babyloniske *Enuma Elish*), er enten urhavet eller (vand)kaos og mørke i begyndelsen. Ved at dele vandene opstår himmel og jord, dernæst himmellegemerne, mennesket og den guddommelige hvile. Også i den akkadiske [det ældste skriftligt overleverede semitiske sprog] fortælling skabes mennesket af ler. I egyptiske tekster bliver mennesket (ligesom i Bibelen) beskrevet som Guds udtrykte billede.

Disse forskellige fortællinger er ikke afhængige af hinanden, men de opstod i samme kulturområde. De er ikke – i modsætning til os i dag – interesserede i naturvidenskabelige iagttagelser. Målet er praktisk viden, man kan styre efter. 1. Mosebog 1 og 2 bekender, at jorden og alt levende skylder den Gud, som udfriede Israel fra Egypten, sin eksistens. Og at Gud er herre over kaosmagterne, at han har skabt mennesket som et ansvarligt væsen, og at menneskets værdighed skyldes gudsbilled-ligheden.

Hvis man ikke opfatter Bibelens skabelsestekster som bekendelsestekster, men derimod leder efter naturvidenskabelige kendsgerninger i dem, vil det blokere for det egentlige budskab: Det drejer sig om begyndelsen på Guds vedvarende omsorg for alt levende. Det handler om, at jorden i Guds øjne er værdifuld, smuk og værd at elske. Og om, at Gud kan forvandle mørke til lys og skabe døden om til liv.

Første Mosebog 1 er ligesom en kunstfærdig komponeret motet, der indbyder til, at man synger med. Den vil skabe begejstring for verdens mysterier, for en verden, der er skabt af en kærlig Gud, som drager omsorg for den.

Den usynlige Gud og "guderne" på himmelhvælvingen

1 Mos 1,14-19

Hvordan omtales sol og måne i denne tekst?

Baggrund

Man undlader øjensynligt bevidst at benytte begreberne sol og måne, fordi det på hebraisk er forbundet med navnene på sol- og måneguderne i Mellemøsten og Egypten. Ved at benytte begreberne "store lys" og "lille lys", angiver man deres funktion: De skal blot være *tegn*, og de skal tjene til "at fastsætte festtider, dage og år" og til at *lyse*.

I det gamle Mellemøsten skelnede man på daværende tidspunkt ikke klart mellem astrologi og astronomi, som vi gør i dag. Himmelleger og stjerner betragtedes som guder, der greb ind i historien. Det er ikke noget problem for Matthæus at berette om stjernetydere (astrologer), der på grund af fænomener på himlen begav sig på vej til Jerusalem for at finde jødernes konge (Matt 2,1-2).

Til fordybelse

Der ligger en bekendelse i den måde, hvorpå Bibelens skabelsesberetning fortæller om himmellegemernes opståen: Himmellegerne, der af andre folkeslag blev tilbedt som guder, hænges af Israels Gud op som lys på himmelhvælvingen. På den måde bliver de andre folkeslags himmelguder, der tit så ud til at sejre på krigstogter mod Israel, nedvurderet, ja, ligefrem frataget deres rang.

Til anvendelse

Bibelen gør ikke krav på at være faglitteratur fyldt med videnskabeligt tilforladelige data og fakta. Den udtrykker derimod Guds folks tillidsfulde tro, som er skænket af Gud: Fra skabelsen af og indtil denne verdens afslutning er Gud trofast. Det er denne tillid, Bibelen vidner om fra første til sidste side.

Til eftertanke

"Bibelen er ligesom en flod, der er så lav, at et lam kan drikke af den, og så dyb, at en elefant kan bade i den" (Gregor den Store, ca. 540-604).

EKSKURS

Slægtsregistre i Bibelen

1 Mos 5; 11,10-26

I Mellemøsten, hvor samfundet byggede på familier og stammer, spillede stamtræet en stor rolle. Det viser Bibelens udsagn om blodhævn, retssikkerhed (2 Kong 4,13), frikøb fra trældom (3 Mos 25,47-48) og enkers og forældreløses forsørgelse (5 Mos 10,18). Stamtræer var helt uundværlige for præster og levitter. De definerede den enkelte persons identitet og position ud fra hans afstamning. De slog bro over tid og sted og legitimerede arveret og autoritet.

Også i Bibelen er de ikke blot dødt træ eller tørt fyldmateriale. Stamtræer er selve stilladset/bindingsværket for bibelsk historie og teologiske udsagn. De danner – sammen med tilsvarende fortællinger – et genealogisk* system. Det er 1. Mosebog et eksempel på. Den vil føre Israels folks eksistens tilbage til dets guddommelige ophav.

Bibelske slægtsregistre har ikke nødvendigvis til hensigt at være ubrudte, biologiske oversigter over afstamning. *Søn* kan godt betyde sønnesøn (sml. Ezra 5,1 med Zak 1,1) eller efterkommer (Matt 22,42). Desuden bygges slægtsregistre skematisk op for at formidle teologiske budskaber.

Således vil evangelisten Matthæus forkynde Jesus som legitim arving ifølge løftet til Abraham, som opfyldelse af løftet til David (2 Sam 7,12-16) og dermed som Messias. Summen af bogstavernes værdi i navnet David på hebraisk er "14". Tilsvarende indeholder Jesu stamtræ ifølge Matthæus tre 14-talslister, men udelader syv generationer i den første gruppe sammenlignet med 1 Krøn 7,23-27. I den anden gruppe udelades, sammenlignet med 1 Krøn 3,11-12, tre generationer, og Jekonja tælles med to gange, i anden og tredje gruppe.

Lukas derimod tæller 6 x 7 generationer baglæns indtil David, 2 x 7 til Abraham og 3 x 7 til Gud. Denne udvidelse af slægtsregisteret tilbage til skabelsen viser hans interesse for at udbrede den kristne tro til alle mennesker. Jesus er Guds søn, der fra skabelsen af var forudbestemt til at være menneskehedens befrier.

Slægtsregistre er variable. Således virker genealogien i Ezra 7,1-5 som en teleskopagtig fortættet variant af 1 Krøn 5,30-40. I genealogiernes barndom var man optaget af talsymbolik. Derfor bør man være varsom med at beregne menneskehedens alder ud fra Bibelens slægtsregistre.

*Genealogi: læren om menneskelige relationer ud fra afstamningen; slægtsforskning]

Hvad er årsagen til verdens sammenhængskraft?

Kol 1,15-20

Hvordan beskriver Paulus Jesu betydning for verdens sammenhængskraft?

Baggrund

Bibelfortolkere går ud fra, at Paulus i disse vers refererer til en velkendt sang om Kristus. Den udtrykker hans centrale rolle i skabelsen og frelsen.

"Det er igennem ham, Gud har skabt. Alting er sat i gang ved ham, og alting har kun mening på grund af ham ... alle synlige og usynlige magter og myndigheder indbefattet (v. 16). I 'mellemverset', v. 17-18a, beskriver sangen, at kosmos eksisterede i den præeksistente (før skabelsen eksisterende) Kristus, og han beskrives som hoved for verdenslegemet, kirken ... Analogier for metaforen verden som et stort legeme finder man i hellenistiske forestillinger om Zeus som hoved for verdenslegemet" (Stuttgarter NT, Bd. 3, Stuttgart 2018, 707).

Til anvendelse

Jeg *bekender*, at der findes en skaber, der har skabt verden. HAN er uendeligt meget større end mig. Jeg vil aldrig kunne forstå HANS storhed. Derfor tilbeder jeg HAM. Det er den stærkeste måde, jeg kan give udtryk for, hvor vigtig HAN er i mit liv. Jeg bøjer mig for HAM uden at blive tynget af hans storhed. For HAN, den almægtige og uudgrundelige Gud, har også udvalgt mig til at være sit barn. Ud fra de muligheder, min viden og min begrænsede og ubegrænsede evne til at tænke giver mig, forsøger jeg at beskrive verden og finde min plads i den. At skabe denne verden med dens harmoni og enestående mangfoldighed og at udfri den af dens forfald, det formår kun HAN.

Til eftertanke

Hvor er kunstens muligheder for at udtrykke tro til større hjælp for mig end teoretiske afhandlinger?

Tro og viden(skab)

1 Kor 13,9-13
Hebr 11,1-3

Hvorfor er tro, håb og kærlighed større end alskens viden for Paulus?

Det, Paulus her siger om åndens gaver, kan overføres på alle vores overvejelser vedrørende Gud. Det udsagnsord, der er brugt her, kan såvel betyde *viden* som *erkende*, *begribe*, *bedømme*, *anerkende*, men også *skelne*. Uanset hvordan man oversætter det, så er det uomtvisteligt, at Paulus er klar over, der er grænser for, hvad mennesker kan forstå.

Det står også klart for Hebræerbrevets forfatter, at skabelsen kun kan begribes ved hjælp af tro (v. 3). Når han skriver, at *tro er overbevisning om det, man ikke ser*, så gør vi klogt i ikke overilet at blande denne synlige og målbare (jordiske) verdens argumentation og bevisførelse sammen med den usynlige (himmelske) verdens.

Til anvendelse

"Da Levi Jizchak vendte hjem fra sit første besøg hos rabbi Schmelke von Nikolsburg, som han havde opsøgt imod sin svigerfars vilje, spurgte denne ham i en barsk tone: 'Vel, hvad har du så lært hos ham?' 'Jeg har forstået,' svarede Levi Jizchak, 'at der findes en skaber, der har skabt verden.' Den gamle kaldte på sin tjener og spurgte ham: 'Er du bekendt med, at der findes en skaber?' 'Ja,' sagde tjeneren. 'Det siger alle ganske vist,' råbte Levi Jizchak, 'men har de virkelig taget det til sig?'" (Martin Buber, *Erzählungen der Chassidim*, zit. bei I. Baldermann, *Die Bibel – Buch des Lernens*, Berlin, 1986, 7).

Resumé

Bibelens udsagn angående skabelse og kosmos er ikke skrevet i et naturvidenskabeligt sprog. Alligevel vidner de på anskuelig vis om sandheder af afgørende betydning.

Spørgsmål til drøftelse

- Indledende spørgsmål
1. "Den bibelske forfatter hjælper os ikke med at løse alle skabelsens gåder. I stedet præsenterer han os for disse gåders skaber" (R.A. Errico).
- Hvad tænker I om dette udsagn?**
- Sl 19,2
Job 26,7-14
2. **Hvilke sandheder vidner disse vers om?**
- Er deres poetiske form snarere en hjælp eller snarere en hindring for at forstå det, der er ment?**
- Kol 1,15-20
3. **Hvilket "verdensbillede" giver denne Kristus-salme udtryk for?**
- Hvad tiltaler jer mest i denne tekst?**
- Læs også bekendelsen i torsdagsafsnittet.
- Hebr 11,1-3
4. **Hvorfor er tro nødvendig for at erkende, at verden er skabt af Gud?**
- Hvad er forholdet mellem tro og viden(skab)?**
- 1 Kor 13,11-13
5. **Hvordan relaterer disse vers til emnet "skabelse og videnskab"?**
- Afsluttende spørgsmål
6. **Hvilken type sprog – poetisk, videnskabeligt, kunstnerisk, abstrakt – er bedst egnet til at udtrykke jeres tro?**

Bibelen – historiens bog

"Jeg er Herren din Gud, som førte dig ud af Egypten, af trællehuset"
(2 Mos 20,2).

Hovedtanke

Bibelen er den store fortælling om Gud og menneskene.

Introduktion

Den såkaldte "Historienbibel" var en udbredt folkebog i Tyskland, der havde sin blomstringstid fra begyndelsen af det 14. årh. indtil slutningen af det 15. årh. I den fortaltes bibelske historier, der var suppleret med apokryfe og profanhistoriske tekster i et folkeligt sprog. Mange af disse indeholdt talrige farvelagte pennetegninger, så læseren kunne danne sig et billede af begivenhederne. Ligesom bogen *Historia scholastica* (ca. 1173), som var skrevet af den franske teolog Petrus Comestor, var tænkt som en slags bibelsk lærebog om verdenshistorien, var også historiebiblerne tænkt som bøger til opbyggelse og som skole- og historiebøger. Ved hjælp af Bibelen lærte menneskene om verdenshistorien (ifølge RGG* 3, 368).

I dette studiehæfte stiller vi spørgsmålet: Hvordan udlægger vi Bibelen? I denne sammenhæng er forståelsen af den bibelske historie og historieskrivning også af afgørende betydning. Ofte skilles vandene ved spørgsmålet om Bibelens historicitet.

Bibelen indeholder menneskehedens fineste og mest spændende historier. Billederne, som vi forbinder med dem, sidder fast i vores hukommelse og præger vores tro og tænkning. Men hvad motiverede Bibelens forfattere, og hvad var deres hensigt med det, de skrev?

"Bibelen er den ældste og den mest omfattende historie, som mennesker ejer. Den er udgået fra den evige sandheds kilde, og en guddommelig hånd har gennem tiderne bevaret dens renhed. Den kaster lys over den fjerne fortid, hvor menneskers gransken forgæves søger at trænge ind" (Ellen White, *Uddannelse*, 175).

* Religion in Geschichte und Gegenwart, Tübingen 2007 (eng. overs. v. Brill, *Religion Past and Present*, Leiden)

Bibelsk historieforståelse

Luk 1,1-4

Hvilket mål har Lukas med sin bog?

Baggrund

"Lukas betegnes gerne som 'historikeren' blandt evangelisterne. Antagelsen er rammende, når man tager 'forordet' 1,1-4; 2,1; 3,1-2 og Apostlenes Gerninger som et hele i betragtning. Man bliver dog nødt til at tilføje: Han er historieskriver af sin tid og udover det forpligtet på evangeliets forkyndelse og på opbyggelse, undervisning og vækst af kirken i sin samtid. Det første betyder, at vi ikke uden videre må anlægge den målestok på ham og hans værk, som vi er vant til hos de moderne historieskrivere og deres værker. Med henblik på det andet, skal man være opmærksom på, at øjenvidnerne, som Lukas bruger som kilder (1,2), på samme tid var engagerede vidner, forkyndere og åndsfulde udlæggere af det, de havde hørt og set. Og det er netop hele samlingen af vidneudsagn og sagens tidssvarende formidling, som 'historikeren' Lukas er interesseret i. Når han stiller i udsigt, at han 'nøje' vil nedskrive begivenhederne 'i rækkefølge' (ordret: 'det ene efter det andet i rigtig rækkefølge'), så er det ikke først og fremmest det nøjagtige historiske forløb, men et forløb, hvor betydningen af helheden for den enkelte kan forstås på bedste måde" (Stuttgarter Erklärungs Bibel (SEB) 1495)

Til fordybelse

Bibelen belyser, beskriver og kommenterer historiske begivenheder. Det væsentligste formål for de bibelske forfattere er dog at fortælle andre om Gud. Det gør de ved at skrive om enkelte mennesker og deres skæbne, ved at fortælle om folkeslag og ved at berette om den urkristne menighed. Herved gør de det klart: Gud handler i menneskers liv og i verdenshistorien. Ja, Gud selv træder ind i den jordiske historie, bliver menneske og binder sig for altid til vores historie.

Til eftertanke

Bibelhistorie er frelseshistorie. Hvor finder jeg mig selv i den?

David og hans dynasti

1 Sam 17

Hvordan hjalp Gud Israel til at vinde den afgørende sejr?

Baggrund

"Filisterens størrelse og udrustning går langt ud over det normale. Kun guddommelig magt kan overgå disse overmenneskelige kræfter. Fortællingen opnår dermed principiel betydning for Guds folks historie ... Filisteren, der tilhører krigereliten, foragter Sauls tjenere og nævner selv, hvad krigen egentlig handler om: Med Israels hær, som han håner, mener han Israels Gud (sml. v. 25.26.36.45) ... Ligesom David frelste sit får i fare (v. 35), sådan er han også selv blevet frelst af Herren. Denne erfaring giver ham mod til at træde op imod en tilsyneladende overmægtig fjende.

Filisteren påkalder også sin gud, dog ikke med bøn, men med forbandedser (v. 43), fordi han føler sig stærk nok også uden hans hjælp. David derimod gør sig ikke selv stærk, men stoler på den usynlige magt i Herrens navn. Hans sejr skal få hele Israel til at stole på Guds hjælp ... Det skal gå op for hele verden og ikke blot for filisteren fra dengang, at Israel har en Gud ... At Jerusalem nævnes, griber forud for og viser frem til den endelige sejr over filistrene, som David senere vil vinde som konge (sml. 2 Sam 5,6-9 og 6,17-25)" (SEB 361-363).

Efter Sauls forliste herredømme blev David konge over hele Israel. Han blev symbolet på Israels politiske enhed, og de messianske forventninger blev projiceret på hans person.

Til fordybelse

Helt op til vores tid fandtes der ingen belæg for Davids eksistens uden for Bibelen. Først i 1993 blev der ved udgravningerne i Tel Dan i det nordlige Israel opdaget en stele, i hvis indskrift fra det 9. årh. f.Kr. kongen fra Damaskus roste sig af at have dræbt en hersker "af Davids hus". Det var belæg for, at der på området af det moderne Israel fandtes konger, der så sig i slægt med David. At tekstens forfatter var en fjende af Israel, højner troværdigheden, selv om David som person ikke nævnes, men kun hans dynasti.

Sankerib og Jerusalem

Es 36,1-3; 37,14-38

Hvordan frelste Gud sit folk fra det massive angreb på Juda ifølge denne beretning?

Baggrund

I år 701 f.Kr. drager Sankerib i krig mod Hizkija. Han indtager flere byer og også den vigtige fæstning Lakish, hvor han opretter sit hovedkvarter. Hans udsendinge prøver at demoralisere Jerusalems befolkning ved foran byens mur at komme med falske løfter (36,16-17), angreb på Hizkijas troværdighed (36,14.15.18) og henvisninger til de allerede erobrede byer og deres skæbne (36,19-20). Spørgsmålet: Hvad er det, du stoler på? (v. 4) dominerer hele talen. Den taler for at stole på og underkaste sig menneskers magt, nemlig assyrernes magt. Assyrekongen hovmoder sig ligesom Goliat, der også havde vovet at håne Israels Gud.

Hizkija gør i denne situation det eneste rigtige: Han går op til templet og beder Gud om råd. "På Hizkijas bøn svarer Esajas på Guds vegne med en spottesang til Assyriens konge, hvis pralerier (37,24-25) bliver tilbagevist: Gud selv har planlagt alt og benyttet assyreren som sit værktøj (37,26-28). Hans hovmod bliver nu gjort til skamme" (SEB 868).

Til fordybelse

Assyriske kilder roser Sankeribs felttog og understreger, at han har erobret 46 judæiske byer og holdt Hizkija fanget i dennes hovedstad "som en fugl i sit bur" samt krævet høje skatter af ham. Relieffer fra Sankeribs palads i Nineve viser erobringen af Lakish og deportationen af dens befolkning. Hans nederlag ved Jerusalem nævnes ikke med ét ord. Den slags beretninger var en assyrisk hersker ikke interesseret i, at eftertiden skulle vide noget om.

Udgravninger i Lakish har frilagt ødelæggelsens ruinhob. I Jerusalem fandt forskerne ingen spor af brand eller andre ødelæggelser fra assyrertiden.

Til eftertanke

Answer jeg også ubehagelige begivenheder som fake news?

Daniel og Babylon

Daniel 1

Howdan præsenteres Daniel i denne fortælling?

Baggrund

Daniels bog har navn efter sin hovedperson, en ung mand af den judæiske elite, der sammen med andre gidsler bortførtes til Babylon på Nebukadnesars tid. For at træde i kongens tjeneste måtte Daniel gennemgå en uddannelse ved kongens hof. Det fortælles om Daniel, at der var intet, der kunne forhindre ham i trofast at tjene Gud, først ved det babylonske hof (fra 605 f.Kr.) og senere også under det medo-persiske herredømme (fra 539 f.Kr.).

Daniel var bekymret for Israels ve og vel og bekendte folkets synder, som om det var hans egne. Gud svarede ham og åbenbarede sine hensigter (Dan 9). Han skænkede ham nåde i deres øjne, som han skulle tjene, og bevarede ham for hans fjenders ondskab. Daniel er et billede på folket Israels trofaste rest. Han ophøjer navnet Jahve blandt alle jordens folk (Dan 4).

Til fordybelse

Babylon var kæmpestort og havde uovervindelige mure, over 300 templer og et herligt palads. Den berømte Ishtarport fra den ødelagte verdensby og dens processionsgade, der er smykket med løver, kan i dag beundres i Berlin.

Kong Jojakin overgav sig til Nebukadnesar i 597 f.Kr. Regninger for hans proviantering er overleveret takket være lertavler, som Robert Koldewey fandt ved udgravninger i Babylon. Af dem fremgår, at det kongelige gidsel ikke behøvede at give afkald på luksusartikler som for eksempel salvesolie. Babyioniernes velvillige behandling var dog ikke begrænset til den politiske elite, men israelitterne måtte vælge et ældsteråd blandt deres egne og forsamlе sig til ceremonier på festdagene. Nebukadnesar havde ikke til hensigt at udrydde de besejrede folkeslag og deres kulturelle liv.

Til eftertanke

"Hvis jeg glemmer dig, Jerusalem, så gid min højre hånd må lammes" (Sl 137,5).

Den historiske Jesus

Joh 21,24-25

Hvad siger teksten om evangeliets oprindelse?

Baggrund

Paulus' breve er de ældste overleverede kristne skrifter. De fortæller om Jesu inkarnation og mission, død og opstandelse samt hans snare genkomst. For Paulus stod det klart, at Jesus af Nazaret virkelig havde levet, for han havde jo selv mødt den opstandne Kristus. Men for hans menigheder kunne det, der var sket i fjerne egne af det romerske imperium, let træde i baggrunden.

Evangelisterne er klar over, at man ikke udtømmende kunne beskrive frelsesbudskabet uden at medtage hele Jesu liv og gerning. På den måde opstod de fire evangelier: historier om Jesus, hans gerninger og ord, som ofte var forbundet med spørgsmål og reaktioner. Guds frelsesskabende nærvær viste sig i Jesu liv, lidelse, død og opstandelse.

Til fordybelse

Foruden de arkæologiske udgravninger i Palæstina findes der nogle historiske kilder, der støtter den bibelske fremstilling.

- Den jødiske historieskriver **Flavius Josefus** skriver om Jesus i sit værk: *Den jødiske oldtid* (93 e.Kr.). Hans historiske pålidelighed er dog kontroversiel.
- **Plinius den yngre**, en romersk legat fra Bithynien, nævner i et brev til kejser Trajan, at de kristne i deres forsamlinger hylder "Kristus som deres Gud" (ca. 110 e.Kr.).
- Den romerske historieskriver **Tacitus** bevidner i sine annaler (115-117 e.Kr.), at Jesus "var blevet henrettet ved prokuratoren Pontius Pilatus under [kejser] Tiberius". Det er den mest detaljerede information om Jesus uden for Bibelen.
- Den romerske forfatter **Sueton** nævner de "kristne" og deres "anfører Chrestus" (120 e.Kr.).

Det Nye Testamente er den eneste kilde, der fortæller udførligt om Jesu liv og gerning. På disse vidners pålidelighed hviler den kristne tro.

Tro og historie

Hebr 11

Hvilke horisonter åbner sig for mennesker, der stoler fast på Gud?

Baggrund

"I kapitel 11 fokuserer forfatteren på nøgleordet tro fra 10,38-39. Ved hjælp af forbilleder, såvel mænd som kvinder fra det gamle Israel, opmuntrer han de kristne til at leve i tro og håb ... Som vidner nævnes først personer fra den bibelske urhistorie (v. 4-7), derefter eksempler af mennesker fra Israels troshistorie i kronologisk rækkefølge (v. 8-38) ... Selvom den gamle pagts trosvidner udtrykkeligt havde fået anerkendelse hos Gud på grund af deres tro, kunne de (endnu) ikke nå målet, fordi Gud også ville lade os, den nye pagts menighed, have del i fuldendelsen. De må ligesom vente, indtil tiden er opfyldt, og indtil noget bedre er kommet frem i lyset, nemlig Kristi offer, som er en forudsætning for denne fuldendelse. Vidnesbyrdet om deres tro berøres dog ikke af den gamle pagts indretninger og forgængelighed, men fortsætter med at være et uovertruffet forbillede, så længe Guds folk er på vej" (SEB 1819-1821).

Til fordybelse

Bibelens forfattere bestræber sig ikke kun på at skildre begivenhederne pålideligt og beskrive menneskene med deres lyse og mørke sider, men først og fremmest ønsker de at fremhæve Guds gerninger i menneskers og folkeslags liv samt disses reaktioner på dem. De vil vække og fordybe deres læseres tro på Gud og hans frelses- og domshandlinger. De inviterer læseren til at stole på Gud og at opleve hans gerninger i deres eget liv.

Resumé

I Bibelen fortælles menneskenes historie set i lyset af troen som en historie om Guds kærlighed. Gud er indgået i en relation med os og opretholder den til alle tider.

Spørgsmål til drøftelse

Udgangspunkt

1. Bibelen er historiens bog.

Hvordan forstår I dette udsagn?

Hvad adskiller Bibelen fra en moderne historiebog?

Supplerende
spørgsmål

2. **Hvor vigtig er Bibelens historiske troværdighed for jeres tro på Jesus Kristus?**

Luk 1,1-4
Joh 21,24-25

3. **Hvad er Lukas' og Johannes' anliggende med deres beretninger?**

Hvordan har I det med det som nutidens læsere?

1 Sam 17
i uddrag

4. **Hvordan motiveres I af fortællingen om Davids sejr over Goliat i kampen mod jeres egne "kæmper"?**

Es 36,1-3;
37,14-38

5. **Det er rart, når arkæologiske udgravninger direkte eller indirekte bekræfter Bibelens historier.**

Hvordan har I det med det faktum, at mange af de bibelske beretninger ikke kan bekræftes historisk?

Afslutning

6. **Bibelen indeholder de fineste og mest spændende historier.**

Hvordan kan vi få mere glæde af dem?

Bibelen og profetierne

"Nej, Gud Herren gør ikke noget, førend han har åbenbaret sine planer for sine tjenere, profeterne" (Amos 3,7).

Hovedtanke

I profetiske forudsigelser af kommende begivenheder åbenbarer Gud sit væsen og sine hensigter.

Introduktion

"Profeti i Bibelen er i første omgang åbenbaring i snæver betydning. Profeten forkynder den guddommelige sandhed, der åbenbares gennem ham og kræver lydighed og tro hos modtageren. Og denne sandhed er Guds åbenbaring af sig selv ... Ja, han åbenbarer sig, så han erkendes (Ez 6,7) ... Gud åbenbarer ikke sine ontiske egenskaber (det, der vedrører hans væsen og hans væren), men de væsenstræk, der skaber relationer. Og det gør han for at skabe og opretholde en kærlig, omsorgsfuld og beskyttende relation til os ... Gud åbenbarer sig i konkrete historiske begivenheder med et budskab til netop den givne situation" (Winfried Noack, *Spes Christiana*, Bd. 7-8, 1996-97, 156).

På lignende måde ytrede Jesus sig over for sine disciple: "Nu har jeg sagt det til jer, før det sker, for at I skal tro, når det sker" (Joh 14,29). En profeti er ikke et orakel, og den skal heller ikke blot stille ens nysgerrighed. Den skal pege hen til den, der styrer verden, frelseren og fuldenderen.

"Historien antager ved hjælp af profetien en ny karakter. Den er ikke længere blot en strøm af begivenheder uden mål og med. Profetien giver den en retning, et mål og en mening ... alle løfternes opfyldelse er derfor afhængig af Gud og hans trofaste kærlighed ... Gud er og bliver den kærlige, frie Gud, der giver løfter og opfylder dem på det tidspunkt og på den måde, som han vil. Løfter og opfyldelser er ikke knyttet til historien, men til Gud som person" (ibid. 158).

I denne uge beskæftiger vi os med måden at gå til bibelsk profeti på og ser på de symbolske fremstillinger og tidsangivelser.

Vedrørende indhold og udlægning af de nævnte passager fra Daniels Bog henvises til 1. kvartals studiehæfte.

(U)betinget profeti

Jos 1,4-6
Hebr 4,1,6-10
Jon 3,1-4.10

**Hvorfor går alle forudsigelser ikke i opfyldelse?
Hvad siger det om Guds karakter og væsen?**

Baggrund

Gud giver Josva og Israels folk et løfte om den geografiske udstrækning, det land har, som de skal indtage: fra Sinai-halvøen i syd til Libanon i nord, fra Eufrat i øst til Middelhavet i vest. Hebræerbrevets forfatter fremhæver, at Israel aldrig rigtigt har fundet den lovede hvile. Som årsag anfører han deres ulydighed. Dette gør dog ikke løftet ugyldigt. Det udvides i den nye pagt til at gælde alle – jøder såvel som ikke-jøder. Forudsætningen er troen på Jesus.

Jonas får til opgave af Gud at forudsige byens undergang inden for 40 dage for indbyggerne i Nineve. Men hans profeti går ikke i opfyldelse. Årsagen er deres omvendelse.

I disse profetiske løfter åbenbarer Gud sig ikke som foranderlig og lunefuld. Motiverne og udgangspunkt for hans handlinger er hans uendelige barmhjertighed, hans søgen efter mennesket og dets frelse. Derfor ændrer folkets troløshed ikke ved Guds trofasthed (Rom 3,3). Han agerer i forhold til de nye omstændigheder.

Til fordybelse

Der findes profetier, der er afhængige af visse betingelser, og andre, der ikke er (Gal 4,4). Nogle opfyldes her og nu, og andre opfyldes inden for et længere tidsrum.

Mange gammeltestamentlige profetier gjaldt udelukkende for den pågældende tid og fandt deres opfyldelse dengang (den såkaldte klassiske profeti). Andre peger hen mod den eskatologiske tid mellem korset og Kristi andet komme. Her står Kristus og menigheden i centrum. Og endelig findes der både i Det Nye og Det Gamle Testamente apokalyptiske profetier. De peger på endens tid og afslører afslutningen på Guds frelseshandling i historien.

Adventistkirken er opstået som følge af studier af de bibelske profetier. Den ser sig selv som en fortsættelse af det reformatoriske arbejde og gør opmærksom på alle tings afslutning og en ny begyndelse.

Historie og profeti

Dan 2,27-47

**Hvordan viser Guds overlegenhed sig i forhold til menneskelig visdom og videnskab?
Hvad er profetiens højdepunkt?**

Baggrund

Daniel identificerer det første rige som værende Babylon. Derefter følger: "Efter dig skal opstå et andet kongerige ... derpå et tredje kongerige" og derefter et fjerde. At disse riger følger umiddelbart efter hinanden, ses også af selve statuen, for hvert kongerige er en del af en større helhed. De har tidsmæssigt og historisk forbindelse med hinanden.

Den *historiske* tydning ser i de apokalyptiske profetier et ubrudt og lineært forløb af historiske processer og historisk udvikling. Det er Dan 2 og visionerne i Dan 7 og 8, der danner grundlag for den historiske tydning, som Miller-bevægelsen overtog i det 19. århundrede, og som levede videre i adventistisk fortolkning af Daniels Bog og Johannes' Åbenbaring.

Hvornår er en historisk udlægning af en profeti på sin plads, og hvornår er den en skabelonagtig tolkning, der fejlagtigt trækkes ned over hovedet på en profeti? Det vil være afhængigt af den pågældende kontekst. Daniel 2 begynder i hvert fald med det babyloniske verdensrige, beskriver dernæst en ubrudt række af imperier og ender med oprettelsen af Guds rige.

Til anvendelse

Når vi beskæftiger os med bibelske tekster, spørger vi til forfatterens hensigt med at skrive dem ned. Hvad var det oprindelige mål med teksten i dens historiske og kulturelle sammenhæng? Hvilket budskab og hvilken åbenbaring af Gud så de første tilhørere, henholdsvis modtagere, i teksten? Hvad kan den derudover sige os i dag?

Til eftertanke

"Jeres Gud er i sandhed guders Gud, kongers Herre og den, der åbenbarer hemmeligheder, siden du har været i stand til at åbenbare denne hemmelighed" (Dan 2,47).

Nøglen til profetierne

Dan 7,1-7

Hvad siges om magterne og herredømmerne?

Baggrund

Til forskel fra kap. 2 nævner visionerne i kap. 7 og 8 hverken hensigt eller modtager. De lader til at henvende sig til en bred læserskare, uafhængigt af tid. Hvordan og hvor kan man her påbegynde en tolkning?

Tekstens eget udsagn: I første omgang kommer teksten med visse forklaringer til dyrene og hornene (v. 17.23-24). Men der er stadig ubesvarede spørgsmål.

Forsøget på at finde et (velkendt) udgangspunkt: I Dan 7 står den guddommelige dom sidst i visionen. Den gør en ende på alle riger (v. 11-12; sml. 2,44-45).

Tidshistorisk baggrund: Daniel og hans samtidige var fortrolige med løven som billede, idet de kendte løvernes procession i Nabopolassars tronsal og processionsgaden i Babylon. Dette billede er begyndelsen på visionen. Igen spændes der en bue fra Babylons tidsalder til endens tid.

Konteksten: Daniel nævner rigernes rækkefølge: Babylon, dobbeltriget Medo-Persien (5,25-28) og Grækenland (8,20-21). Det fjerde rige skal tydes ud fra den senere historiske udvikling.

Til fordybelse

Luther overtog den gængse udlægning af de fire verdensriger. Det *lille horn* tydede han, som andre før ham, som paven, henholdsvis pavedømmet. Da tyrkerne blev til akut fare for den kristne vestlige verden, satte han også hornet i forbindelse med Muhammed, henholdsvis islam. Seleukidernes hersker Antiokus Epifanes, som i makkabærtiden havde skændet templet, betragtede Luther som symbolsk type for endetidens antikrist.

Til anvendelse

Problemet med den slags skiftende tolkninger er, at man forhastet overfører aktuelle begivenheder på den profetiske tekst. Det er ikke den til enhver tid aktuelle historiske tid, der udlægger teksten. Det er derimod analysen af en tekst, der angiver retningen for opfyldelsen.

Profeti og talsymbolik

Dan 7,25; 8,14;
9,1.2.24.25

Hvilke begivenheder knytter sig til disse tal?

Baggrund

Vi har her tre usædvanlige tidsangivelser. Hvordan skal de forstås? Når man skal tolke lange tidsrum, anvendes tit det såkaldte år-dag-princip. Det stammer fra 4 Mos 14,34 og Ez 4,6. Men hvem skal afgøre, om der er tale om et "princip", der også kan anvendes på andre tekster, i dette tilfælde Daniels Bog? Det findes der følgende begrundelser for:

- Da dyrene og hornene er symboler, er det nærliggende også at udlægge tallene symbolsk. Dan 9,1-2 skal derimod ikke forstås symbolsk. Derfor skal de 70 år heller ikke.
- Rigerne strækker sig over flere århundreder. Det lille horn virker også over længere tid. Derfor ville det være ude af proportioner at tage de 3½ år bogstaveligt.
- Der er tale om usædvanlige tidsangivelser (*aftener og morgener og tid, tider og en halv tid osv.*)
- I Dan 10,2 taler Daniel bogstaveligt om *uger* for at skelne dem fra de symbolske 70 år-uger i kap. 9,24. Daniel spørger, hvornår de 70 år slutter, hvor Jerusalem skulle ligge i ruiner (9,1-2). Svaret er indirekte: Den sande genoprettelse sker ved Messias efter 7 x 70 år (9,24; sml. Matt 18,21-22). Gud gør mere for sit folk, end man kunne håbe.

Til fordybelse

De 3½ *tider* tyder på, at det lille horns virken er begrænset. Derefter følger dommen. De 2300 *aftener og morgener* efterfølges af den ødelagte helligdoms genoprettelse. De 70 *uger* henviser til Messias, der fjerner synd, soner skyld og tilvejebringer frelse.

Alle tidsangivelser hænger sammen med Guds frelsergerning, det være sig igennem Jesu offer eller ved domshandlingen, hvor Menneskesønnen medvirker. Ifølge adventistisk tolkning begyndte dommens første fase (den undersøgende dom) efter de 2300 aftener og morgener i 1844 e.Kr.

Klimaks for historisk profeti

Dan 2,34-35.44-45;
7,9-14.27; 8,13-14

**Hvad vidner de tre visioners slutscener om?
Hvad har de tilfælles?**

Baggrund

Nebukadnesars drøm i Dan 2 ender med, at en sten rives løs, ikke ved menneskehånd, og ødelægger hele statuen, hvorefter stenen bliver til et stort bjerg, der fylder hele jorden: Guds evige rige.

Daniels vision i kap. 7 sætter ved hjælp af en himmelsk retssag en stopper for det lille horns gudsbespottelige virke. Menneskesønnen kommer til syne (v. 13). Dommen befrier de hellige fra undertrykkelsen og giver dem "riget og magten og herredømme over kongerigerne under himlen": Guds evige kongerige.

Visionen i Dan 8 ændrer synsvinklen og gør en ende på det lille horns aktiviteter, idet helligdommen igen kommer til sin ret (græske Septuaginta: renselse). I denne parallelle beretning til kap. 7 angående det lille horns endeligt er genoprettelsen fremstillet som en retshandling. Forsoning og dom er aspekter fra den store forsoningsdag, der peger frem mod den endelige forsoning og det ondes tilintetgørelse.

Til anvendelse

"Hovedsagen er, at hovedsagen bliver ved med at være hovedsagen" – en klog regel, der også kan anvendes på den måde, vi beskæftiger os med Bibelen og forkyndelsen af det profetiske ord på.

	Det centrale	Afsluttende klimaks (målet)
Kap. 2	Fire verdensrigers rækkefølge	Jordiske riger kommer og går. De afløses af Guds rige, der varer evigt.
Kap. 7	Det lille horns virke	Gud sætter en stopper for volden/undertrykkelsen, især mod/af hans børn, og skaffer retfærdighed og skænker dem sit rige
Kap. 8	Det lille horns virke	Guds frelsesplan (anskueliggjort ved den store forsoningsdag) når sin fuldendelse.

Profetisk typologi

Joh 3,14-15
1 Kor 10,1-13

Hvilken lære kan der drages ud fra de gammeltestamentlige forbilleder?

Baggrund

De nytestamentlige forfattere – og også Jesus – overfører tit bestemte begivenheder, personer og gængs praksis fra Det Gamle Testamente til deres egen tid eller til fremtiden. Dette gælder lige fra simple sammenligninger til typologiske tolkninger.

Typologien sammenligner en begivenhed, en person eller en praksis med et tidligere fænomen, og tolker dem ud fra en kristologisk synsvinkel. Begge fænomener har samme væsen og grundlæggende struktur. Man taler om en type eller en antitype, når Bibelen selv drager en sammenligning.

Som eksempler kan nævnes følgende: Jesu død og opstandelse sammenholdt med Jonas' erfaring (Matt 12,40), nadveren, "at spise Jesu legeme", sammenholdt med, at fædrene spiste manna i ørkenen (Joh 6,53), Adam og Jesus (Rom 5,14), de syv sidste plager og Egyptens plager og endetiden og det antikke Babylon (Åb 16).

Til fordybelse

Efter skriftudlægningen kommer anvendelsen: "Det endelige mål med udlægningen er den praktiske anvendelse i det personlige liv ... Man burde læse og tage imod Skriften, som om den var stilet til fortolkeren personligt" (*Handbook of Seventh-day Adventist Theology*, Hagerstown 2000, 58). Således udleder Paulus "moralen" af Israels vandring gennem ørkenen: "Det blev advarende eksempler og vejledning for os" (1 Kor 10,6.11). Og alting skal ses i relation til Kristus (v. 4).

Resumé

Bibelsk profeti åbenbarer Guds frelsergerning og viser tydeligt såvel hans visdom, magt og barmhjertighed som hans domshandling med det formål at genoprette alle ting og oprette sit evige rige.

Spørgsmål til drøftelse

Indledende spørgsmål	1. Gennem sine ord røber mennesker lidt af sig selv. Gælder det også, når man kommer med falske udsagn?
Jon 3,1-4.10	2. Hvordan imødegår I det udsagn, at Gud er inkonsekvent, når profetier ikke går i opfyldelse? Hvordan kan man skelne mellem betingede og ubetingede profetier?
Dan 2,27-47	<p>3. I profetier taler Gud gennem mennesker.</p> <p>Hvilke egenskaber hos Gud træder tydeligt frem i drømmen og dens rammebetingelser?</p> <p>Hvilket formål og hvilken mening er der med drømmen?
Hvad er klimaks for begivenhederne?</p>
Dan 7,25-26;
8,13-14; 9,24-25	4. Hvilke behov gives der udtryk for i forbindelse med disse tidsangivelser? Hvordan reagerer Gud på dem? Hvad kan man udlede af det?
Dan 7,9-14.21-22	<p>5. Hvilke motiver har den guddommelige rettergang?
Hvad rører jer ved tanken om det?</p>
Afsluttende spørgsmål	6. Hvad åbenbarer de bibelske profetier efter jeres mening om Guds væsen og plan?

Behandling af vanskelige skriftsteder

"Og I skal se Guds tålmodighed med verden som et udtryk for hans ønske om, at alle mennesker skal have mulighed for at blive frelst. Vores elskede ven og medarbejder Paulus har med den visdom, han har fået, skrevet om det i flere af sine breve. I hans breve er der ting, som er svære at forstå, og som de, der ikke har fået en solid undervisning, fordrejer til deres egen ulykke, ligesom de fordrejer de andre skrifter" (2 Pet 3,15-16, Bibelen på hverdagsdansk).

Hovedtanke

Skriftsteder, der er vanskelige at forstå, kræver, at de studeres grundigt.

Introduktion

Tekster kan være svære at forstå på grund af ...

> *historiens ulideligt brede grøft (Lessing)*

I Bibelen møder vi en helt anden tid, gamle sprog og en fremmed kultur. For at overvinde denne grøft kræves der grundigt kendskab til disse.

> *fremmedgørelsens ulidelige brede grøft*

Som teologistuderende beklagede den senere ungdomspræst Wilhelm Busch sig til sin mor: "Bibelen er blevet ulidelig for mig, fordi der står så mange uforståelige ting i den." Hans mor mindede ham om et brev, som han havde sendt fra fronten: "Hvor langt og hvor længe har jeg været borte fra jer, så jeg ikke længere kan forstå brevene, der kommer hjemmefra!" Han satte dengang ikke spørgsmålstegn ved meddelelserne hjemmefra, men oplevede adskillelsen fra hjemmet som et problem. Denne erfaring anvender moderen til at svare: "Bibelen er også et brev, den levende Guds brev fra det evige hjem – skrevet til dig. Hvis du ikke længere kan forstå dette brev, må du ikke lægge brevet det til last. Det er dit ansvar at sige til dig selv: Nu vil jeg virkelig gøre mig umage og fordybe mig i teksten" (<https://zeltmacher.eu/wilhelm-busch-der-brief-aus-der-heimat>, 6.5.2019).

Når jeg bliver opfordret til at læse Bibelen som "et brev hjemmefra", er det så ikke tilladt at stille spørgsmål til det?

EKSKURS

Holdninger, der fører til målet

ApG 17,11

Med hvilken indstilling bør man læse i Bibelen?

- **Under bøn**

Den, der beder...

- åbner sig for Guds ånd.
- frigør sig selv for rethaveri.
- forventer overraskelser.
- accepterer at få rådgivning til sit liv.

- **Med ærlighed og åbenhed**

Tillad spørgsmål. Benægt ikke vanskeligheder. Dæk ikke over noget. Brug ikke tyndbenede eller undvigende argumenter. Overvej forskellige udlægninger. Drag ikke overilede konklusioner. Indrøm for dig selv og andre, at spørgsmål forbliver ubesvarede.

- **Med omhu, beslutsomhed og tålmodighed**

Riv ikke informationer ud af deres sammenhæng.

Vær opmærksom på sammenhængen (afsnit, bog, bibel).

Efterforsk grundteksten ved at...

- sammenligne forskellige oversættelser.
- gøre brug af kommentarer.
- spørge andre, der har indsigt i de bibelske sprog.

- **Med ydmyghed**

Der findes spørgsmål, som vi ikke kan finde svar på.

Det er korrekt nok, at vores forstand gerne vil forstå, hvad hjertet tror. Men der findes også forhold, som overstiger forstanden.

Hvor går grænsen mellem seriøst studium og opslidende grublen?

Hvilke spørgsmål har du længe været optaget af?

I skal vokse i nåde og erkendelse

2 Pet 3,13-18

**Hvad er den kristne menigheds håb?
Hvilken indstilling og hvilken adfærd følger deraf?**

Baggrund

Guds løfter gælder. Han holder sit ord. Hans rige kommer. Til sidst vil der herske retfærdighed – for alle og for altid. Dette udsagn følges af tre opfordringer: Vær ivrige! (v. 14) – Tag jer i agt! (v. 17) – Voks! (v. 18).

- *Vær ivrige! – Til hvad?*
Forventningen om endens tid medfører en nødvendig, praktisk konklusion. Viden er ikke tilstrækkelig. Kun troen på Kristi sonoffer formår at lade os stå uplettet og lydefri foran Gud (Ef 5,25-27).
- *Tag jer i agt! – For hvad?*
Det væsentlige er tydeligt hos Paulus. De uforstandige kaster sig med forkærlighed over vanskeligt forståelige tekster og udnytter den opnåede forvirring til at forføre mennesker.
- *Voks! – I hvad?*
"Vranglærere betragter medlemmer af de apostoliske menigheder som 'tilbagestående'. Deres motto: Erkendelse, erkendelse, hele tiden ny erkendelse! Men Peter taler først af alt om at vokse i nåden fremfor erkendelse. Det drejer sig ikke om at vokse i 'højden', men i dybden" (Wuppertaler Studienbibel (WStB), Werner de Boor, *Der zweite Brief des Petrus*, Berlin 1982, 217). Begærlig søgen efter sensationelle nyheder er ikke det væsentligste, men det er at fatte dybden i, hvad Kristus har gjort for os og gør i os.

Til fordybelse

Måske har de, *der ikke har fået en solid undervisning* (v. 16, Bibelen på hverdagsdansk) også påberåbt sig Paulus' budskab om frihed fra loven (2 Pet 2,19)

Til anvendelse

I så fald ville advarslen fra 1 Pet 2,16 være på sin plads:
Benyt ikke friheden som...
- dække for ondskaben,
- undskyldning for egne forseelser,
- carte blanche til tøjlesløshed.

Fordyb dig i og forkynd det væsentlige

2 Tim 2,14-18

Læs vers 15 i flere oversættelser.**Hvad menes der med at gå lige på med sandhedens ord?**

Baggrund

Timotheus opfordres til at gå lige på med sandheden, dvs. at forkynde den klart og utvetydigt. Udtrykket betyder ordret at "skære i den lige retning". Er det tanken om bonden, der skal trække en lige plovfure? Eller om snedkeren med sit rene snit? Det er i hvert fald nødvendigt med øvelse – også i åndelig henseende. Når man går lige på med sandhedens ord, så sker det ikke ensidigt eller fordrejet.

Tale er sølv, samtale er guld, men ordkløveri er udelukkende til skade. "Trangen til at kives om sandheden i stedet for besindigt at bøje sig under den (Tit 2,12) har noget smittende over sig: Snakkehovederne selv mister mere og mere af deres sandhedserkendelse og gode manerer (1 Kor 15,33), og de, der lytter til dem eller indlader sig på ufrugtbare diskussioner med dem, berøves også disse" (Stuttgarter Jubiläumsbibel 349).

For udtrykket *kræft* står i grundteksten et ord med betydningen "det alt fortærende". Sandheden søndernaves: Opstandelsen? – Finder ikke sted. – Er allerede sket.

Til fordybelse

Har vranglærerne taget selveste Paulus til indtægt for det, har de misforstået hans dåbsforståelse eller bevidst fordrejet den (sml. Rom 6,4; Kol 2,12; 3,1-4; Ef 2,6; 5,14)?

Til anvendelse

Hvornår burde jeg gå ind i vanskelige samtaler? Hvornår er det på sin plads med Jesu provokerende talemåde om "ikke at kaste perler for svin"?

Til eftertanke

"Uden Bibelen vil den protestantiske forkynder være et snakkehoved og den katolske præst en magiker" (Theodor Schlatter, protestantisk teolog, 1886-1971).

Giv agt på dig selv og den undervisning, du giver

1 Tim 4,12-16

Suppler de følgende opfordringer til Timotheus.

- Lad ingen ringeagte ...
- Vær et forbillede i ...
- Tag vare på ...
- Forsøm ikke ...
- Giv agt på ...
- Hold fast ved ...

Til fordybelse

"Timotheus skal tage vare på sig selv. Paulus som evangeliets forkyn-der har kontrol over sig selv. Mange er i den grad beskæftiget med den rette lære, at de forsømmer deres eget rette liv over for Gud. Atter er der andre, der mener, at de vil kunne glemme sig selv, eller at deres kaotiske forhold forsvinder af sig selv, ved at være aktive og overbe-byrdede med opgaver.

Men ingen nok så ihærdig aktivitet kan erstatte det at tage vare på sit eget liv. Her er der ikke tale om from egoisme, om selvcentreret sjæle-sorg for sit eget velbefindendes skyld. Der kan ikke herske tvivl om, at det er og bliver første prioritet at vogte sit eget hjerte frem for læren ... Den, der opmærksomt står over for Gud, som ser i det skjulte, for-mår også at vogte over læren i den rette ånd" (WStB, Hans Bürki, *Der erste Brief des Paulus an Timotheus*, Berlin 1986, 146).

Til anvendelse

Hvad har jeg vanskeligst ved ...

- at acceptere det uforståelige, som for eksempel problemet med hvordan det onde kunne opstå i en fuldkommen verden?
- at praktisere det klart forståelige, som for eksempel at tilgive det onde, som er begået over for mig?

Til eftertanke

"De fleste mennesker har vanskeligheder med skriftsteder, som de ikke forstår. Jeg for min del må tilstå, at netop de skriftsteder, som jeg forstår, foruroliger mig" (Mark Twain)

Stå ved det stykkevis

1 Kor 13,8-13

Kan man stole på Skriften, når den dog er et "stykværk" og ser ud som et gådefuldt spejl?

Baggrund

"Alle de gaver, som korintherne synes er vigtige (v. 8), skal *forstå*, når den ufuldkomne jordiske erkendelse af og tale om Gud ender i det fuldkomne fællesskab med Gud. *Kærligheden* bliver (v. 13), for det er Guds væsen (sml. 1 Joh 4,7-8.16). Spejlbilledet var utydeligt (v. 12) på grund af de antikke metalspejles dårlige kvalitet. Derfor er det korrekt, at det oversættes ordret med, at vi ser i en *gåde*" (Stuttgarter Erklæringsbibel (SEB) 1710)

Til fordybelse

"Dette fuldkomne er dog kærligheden ... erkendelse og kærlighed forholder sig til hinanden som stykværk til fuldkommenhed. Og jo større længslen efter fuldkommenheden er i det menneske, der prøver at erkende, desto større kærlighed vil han eje. Den fuldkomne erkendelse er den fuldkomne kærlighed. Det er en sølsom og dog meget dybsindig og sand sætning, som Paulus giver udtryk for" (Dietrich Bonhoeffer, DBW Band 13, London 1933-35, 395f.).

Til anvendelse

Vi kan roligt stå ved stykværket og behøver ikke at skamme os over vores begrænsede erkendelse. Men: Børnelærdommen må gerne vokse og modnes. "Jeg ved, at jeg intet ved," sagde Sokrates, ikke som en elev, men som vis mand, der netop derfor klart erkendte sin begrænsning.

Til eftertanke

"Vi ville ikke erklære vores viden for stykværk, hvis vi ikke havde et begreb for det hele" (Goethe)

"Der findes ikke noget lysere end solen, dvs. Skriften. Selv om den dækkes af en sky, så er det dog stadig den samme lyse sol, der er bagved. Er der altså et vanskeligt skriftsted i Bibelen, så tvivl dog ikke. Det er uden tvivl den samme sandhed, der står bagved og som kommer tydeligt frem andetsteds. Og den, der ikke kan forstå det dunkle, bør blive ved det, der står klart" (M. Luther).

Hold fast

ApG 2,37-42

"De holdt fast ved apostlenes lære og fællesskabet, ved brødets brydelse og ved bønnerne" (v. 42)

Baggrund

Hold fast ...

- *ved apostlenes lære.* For de havde både set og hørt såvel den jordiske som den opstandne Kristus.
- *ved fællesskabet.* Hermed menes det sammenhold, som skulle tjene til, at ingen i menigheden skulle lide nød.
- *ved brødets brydelse.* Hermed menes nadveren, som blev indtaget under et almindeligt aftensmåltid.
- *ved bønnerne.*

Til fordybelse

De ovenfor nævnte fire livselementer er almengyldige for menighedslivet. Set i forhold til vanskelige bibeltekster, uoverensstemmelser og tilsyneladende modsigelser, kan disse opfordringer betyde:

- Ved egne udlægninger bør man ikke overse eller springe over *apostlenes lære* og ride sine kæpheste.
- I *fællesskabet* er der mulighed for at korrigere egne holdninger. Ingen har hele overblikket. Samtaler er med til at bringe klarhed.
- I *nadveren* koncentrerer troen om det væsentligste. Deltageren viser, hvad han trænger til. Den trængende kan ikke prale med den bedrevidendes påfuglehale.
- *Bønnerne* viser, at man er afhængig af Gud. De udtrykker ydmyghed og det at gøre sig parat til noget nyt.

Til eftertanke

Når man knæler, ser man alt fra en ny vinkel.

"I Bibelen taler Gud til os som et menneske, der taler med sin ven"
(M. Luther)

Resumé

Den, der læser Bibelen som "et brev hjemmefra", vil ikke vende sig bort fra Gud, men vende sig til ham, når vanskelige skriftsteder skal undersøges.

Spørgsmål til drøftelse

Udgangspunkt

1. Kender I "Timeglas-management"?
Lad alting slippe igennem og vent på, at det vendes.

Helt seriøst – hvordan håndterer I vanskeligheder?

2 Pet 3,13-18

2. **Hvilke holdninger kan føre til forbrejninger af bibelske sandheder?**

Hvordan undgår vi den slags vildfarelser?

2 Tim 2,14-18

3. Man skal ikke kaste perler for svin.

Hvilke diskussioner skal man deltage i og hvilke ikke?

Supplerende
spørgsmål

4. "Vi har ikke først og fremmest problemer med det i Bibelen, vi ikke forstår; vi har langt større problemer med det, vi forstår"
(<https://jesusnet.dk/soeg>) [Mark Twain]

Gælder det også for jer?

1 Kor 13,8-13

5. **Hvordan lever I med spændingen mellem at forstå og ikke at forstå, mellem klarhed og det gådefulde i forhold til Bibelen?**

Afslutning

6. **Hvilke vanskelige skriftsteder burde tages op i bibelstudiet eller i prædikenen?** (Giv forslagene videre til præsten)

"Vær ordets gørere"

"I bedrager jer selv, hvis I kun hører ordet uden at handle på det"

(Jak 1,22 Bibelen på hverdagsdansk).

Hovedtanke

Guds ord ændrer de menneskers liv, der ikke nøjes med at lytte til det, men også handler efter det.

Introduktion

Gerninger siger mere end ord. Et menneske kan love nok så meget, men hvis ikke der sættes handling bag ordene, er de jo til syvende og sidst hule og tomme, uanset hvor smukt de lød, og hvor meget håb de spredte. Ved at læse faglitteratur kan man samle megen viden. Men hvis kundskaben kun hober sig op uden at blive brugt, hvad kan den så bruges til?

Det Gamle og Det Nye Testaments skrifter vil forandre liv. Det er Gud, der taler i dem. Det er Gud selv, der i teksterne møder mennesker og ved hjælp af Helligånden giver tilhøreren og læseren den rette forståelse. Den, der studerer Guds ord, ser ligesom i et spejl. Han ser et menneske, der er elsket af Gud, uanset alle dets uslebne kanter.

Fordi Gud i sin kærlighed har gjort så meget for os mennesker, er det ikke underligt, at vi kan føle et ønske om forandring og om at leve op til det guddommelige ideal. Men det er lettere sagt end gjort. Selv Paulus må indrømme over for sig selv, at han vil det gode, men gør det modsatte (Rom 7,18-25). Når man forsøger at leve efter Guds ord i praksis, må man til stadighed kæmpe med det uperfekte, med begrænsninger og med svagheder.

Det er derfor en vældig trøst at vide, at enhver, der mærker ønsket om forandring, kan være sikker på, at Helligånden allerede virker i ham/hende. Troen, der er virksom i kærlighed (Gal 5,6), er en gave fra Gud. Det er Gud selv, der har vakt den til live, og han vil også fuldføre den (Fil 1,6).

At holde fast ved livets ord

Fil 2,12-16

**Hvad er konsekvensen af at holde fast ved Guds ord?
Hvordan passer det at "stråle som himmellys" sammen med
"frygt og bæven"?**

Baggrund

Paulus forkynder livets ord. At holde fast ved det vil sige at kende det og leve efter det. Det er Guds ord, der bør være forudsætning for de tanker, der fører til beslutninger og handlinger – ideelt set. Det ønsker ikke at skabe frygt for, at man kunne sætte det evige liv over styr på grund af ubetænksomhed. Frygt og bæven afspejler snarere bevidstheden om at være afhængig af Gud. [NB! Bibelen på hverdagsdansk siger i v. 12b: "... skal I i endnu højere grad lade Gud få lov at fortsætte sit frelsesværk i jeres liv, idet I adlyder ham med dyb ærefrygt".]

At give ondt af sig minder om Israels folks utilfredshed med Guds ledelse under ørkenvandringen (2 Mos 15,24; 16,2; 17,3; 4 Mos 14,2 m.fl.). I tillid til Gud bør den kristne ikke give ondt af sig eller komme med indvendinger. Gud har en plan, han sætter et mål og skænker både at ville og at virke (v. 13).

Til fordybelse

"De [kristne] opfordres til at arbejde, dvs. at omsætte det, som Gud ved Helligånden har virket i dem, til praktiske gerninger i deres dagligdag. De skal ikke tilvejebringe frelsen ved egen kraft, men derimod lade den frelse, som Gud allerede har skænket dem, blive til virkelighed i deres liv" (Walvoord/Zuck, hg. *Das Neue Testament erklärt und ausgelegt*, Holzgerlingen 2000, 202).

Til anvendelse

Kristus var lydig indtil døden på et kors (v. 8). På trods af den angst, han måtte gennemgå, hørtes der ingen klager eller indvendinger (Matt 26,36-39). Selv Pilatus kunne ikke finde nogen skyld hos ham (Joh 19,4.6). Hvor nemt er man ikke fristet til at klage? Paulus opfordrer til at være lys i verden og leve på en måde, så andre ikke kan klandre én for noget. Jesus er og bliver det største forbillede i den forbindelse.

Til eftertanke

"Jeg har intet at frygte for fremtiden, medmindre jeg glemmer, hvordan Herren har ledet mig, og hvad han i fortiden har lært mig" (ifølge Ellen White).

At forstå ved Helligåndens hjælp

1 Kor 2,10-16

Hvordan får Helligånden os til at forstå?

Baggrund

Paulus skriver til menigheden i Korinth om Jesu død på korset (1,18). At denne ydmygende død skulle betyde frelse for alle, kan ikke begribes med menneskelig fornuft. Men netop dette er den altafgørende sandhed, der er grundlag for at forstå Bibelen rigtigt. Det kan man kun ved Helligåndens hjælp. Paulus sammenligner det med menneskers tanker, der kun er kendt for den, der tænker dem. På samme måde er det også kun Guds ånd, der kan forstå Gud. Dette mysterium åbenbares for dem, der tror.

Til fordybelse

Da Bibelen er skrevet under Helligåndens indflydelse (2 Tim 3,16-17), er Helligånden også nøglen til at forstå Bibelen, der åbenbarer Guds frelsesplan. Af kærlighed ydmygede Gud sig selv for at tilbyde frelse til alle, der vil tage imod den. Men Guds handlen er ubegribelig for mange. At forstå Gud og tro på hans ord er kun muligt ved hjælp af hans ånd.

"Gud erkendes kun ved hjælp af Gud. Hvis man vil forstå Gud, har man brug for Guds ånd. Den har Gud givet menigheden, ikke for at granske hemmeligheder, som man kan prale af, men for at erkende, hvad Gud har skænket os" (Stuttgarter Erklärungs-bibel (SEB) 1697).

Til anvendelse

Når Helligånden udlægger ordet i ens hjerte, bliver man berørt af det. Det bliver afgørende for ens liv fremover og vækker en længsel efter forandring – et ønske om at reagere på Guds kærlighed. Hvordan vil jeg fremover kunne tænke og tale dårligt om min næste, når jeg tillader Helligånden at udfolde Guds kærlighed i mig?

Til eftertanke

"Lyt til ordet og tillad det at tage det første skridt; så vil forståelsen komme. Hvis du derimod ikke lytter, vil du aldrig begribe noget som helst. For ét er sikkert: Gud kan ikke ses, erkendes eller forstås uden gennem hans ord" (Martin Luther).

At bruge Skriften som Jesus gjorde

Matt 4,1-11
Luk 4,1-13

Hvordan var Skriften til gavn for Jesus i hans anfægtelser?

Baggrund

Fristelsernes rækkefølge viser, at Matthæus og Lukas vægtede dem forskelligt.

Matthæus: brødunder – templets tinde – tilbedelse

Lukas: brødunder – tilbedelse – templets tinde

Matthæus lægger vægten på spørgsmålet i den tredje fristelse: Hvem er som Gud? Hvem har krav på tilbedelse? Det er ikke Satan, men Gud og i sidste ende Jesus, der som Guds søn og sammen med Helligånden er ét i Faderen.

Lukas sætter Jesu frivilligt påtagede lidelse i centrum. "Vil Jesus blive forskånet for lidelse, fordi han er Guds søn? Nej ... sønnen giver afkald på underet: at gøre sten til brød, selv om det ville kunne stille hans sult. Han giver afkald på berømmelse, ære og tilbedelse og lader Faderen få den. Han giver også afkald på at få hjælp til at redde livet. Han er nemlig på vej ind i lidelsen" (K. Berger, *Kommentar zum Neuen Testament*, Gütersloh 2011, 224).

Til fordybelse

I kampen mod Satans fristelser benytter Jesus ord fra Skriften som støtte (5 Mos 6,13.16; 8,3). Satan kender også Skriften, men han har et andet motiv. Han misbruger dens autoritet for at opnå sine djævelske mål. Han river sætninger ud af deres sammenhæng.

Til anvendelse

"Det er ethvert fornuftvæsens første og største pligt at lære sandheden at kende ud fra Skriften, at leve efter lyset og opmuntre andre til at gøre det samme. Vi burde daglig studere Bibelen, overveje dens tanker og sammenligne skriftsted med skriftsted. Med Guds hjælp kan vi danne os vores egen opfattelse, for vi skal selv stå til ansvar over for ham" (Ellen White, *Mod en Bedre Fremtid*, 484).

Til eftertanke

I forbindelse med hvilke anfægtelser kan jeg henvise til, at "der står skrevet"?

At rette sig efter Guds anvisninger

Joh 5,45-47

Hvilken oplysning giver "Moses" (Toraen) om Jesus?

Baggrund

Jesus vil ikke anklage. Idet han var sendt fra Gud, kom han for at frelse, ikke for at dømme (3,17). Hans tilhørere håber på Moses, som dog anklager dem. Ifølge 5 Mos 31,24-27 befalede Moses levitterne at lægge skriftrullen med lovens ord ved siden af pagtens ark, for at den kunne vidne om folkets ulydighed. Det er Guds vilje, der er målestok for, hvad der er ret og uret. Men lovydighed i sig selv hjælper ikke til at erkende Jesus som løfternes opfyldelse (5 Mos 18,15.18).

På Jesu tid havde det jødiske folk Det Gamle Testamente som trosgrundlag i skriftlig form. Det Nye Testaments skrifter fandtes endnu ikke. De skulle først senere blive et vidnesbyrd om Jesus, hans virke, hans ord, hans kærlighed, hans frelsesplan og håbet for fremtiden.

Til fordybelse

Jesus gør alt for, at hans tilhørere skal komme til tro. Nogle steder (fx Matt 5,21-44) kan det se ud, som om Jesu måde at udlægge Toraen på står i modsætning til Israels hellige skrifter. Men i virkeligheden kommer han ikke med et andet budskab, og han erstatter heller ikke det gamle med noget nyt (Matt 5,17-18). Han gør tværtimod sine tilhørere opmærksom på, at allerede Det Gamle Testamente taler om ham (Joh 5,39.46).

Til anvendelse

"Ingen kan præsentere Guds lov i det rette lys uden evangeliet – og omvendt! Loven rummer allerede evangeliet, og evangeliet er realiseringen af loven. Loven er roden, evangeliet er dens duftende blomst og frugt" (Ellen White, *Bilder vom Reiche Gottes*, Lüneburg 2000, 100).

Til eftertanke

"Man kan ikke til fulde udgrunde ét eneste ord i Bibelen. Vi har og får kun den spæde begyndelse, og når vi mener, vi forstår meget, kan vi knap nok alfabetet, ja, ikke engang det" (Martin Luther).

At møde Gud i stilheden

Sl 37,7; 46,11;
62,1.2.5

**Hvad opfordrer disse vers til?
Hvordan kan stilhed hjælpe til at erkende Gud?**

Baggrund

"Vær stille over for Herren. Stands, og forstå, at jeg er Gud."

Midt i alle udfordringer, fjendtlige angreb og forfølgelser ved salmedigterne, som fx David, at de på trods af al turbulens kan finde ro i Gud. De møder de livstruende omstændigheder med en urokkelig tillid til Gud. Hos ham finder de håb, værn og sikkerhed. Han er større end deres bekymringer.

Til fordybelse

Det fortælles om Jesus, at han jævnlige trak sig tilbage for uforstyrret at tilbringe tid sammen med sin himmelske far. Efter sin dåb opholdt han sig i ørkenen i 40 dage for at forberede sig på sit offentlige virke (Luk 4,1; Matt 4,1). Tidligt om morgenen eller ved aftenstide tog han tid til bøn (Mark 1,35; Luk 4,42; Matt 14,23). Sommetider tilbragte han en nat i samtale med Gud (Luk 6,12).

Sådanne øjeblikke med stilhed tjener som rekreation. Det er tidspunkter, hvor man kan lægge bekymringerne fra sig, og hvor alt det, der her og nu synes så vigtigt og presserende, bliver ubetydeligt. Ting, der plejer at stresse, bliver små og uanselige i Guds nærvær. Når man føler sig tryk hos ham, bliver man mere opmærksom på nye erkendelser og muligheder.

Til anvendelse

Lad Bibelens og salmedigterens ord invitere dig ind i stilheden! Sluk for en tid for radioen, fjernsynet, computeren, den bærbare eller smartphonon og bed Gud om at fylde stilheden med sit nærvær og sin tale. Bed ham om at give sig til kende i stilheden. Her hviler den hektiske hverdag. Tankerne sorteres. Sjælen tankes op. Ligesom Jesus søgte Guds nærvær om morgenen og om aftenen, kan vi også fortælle Gud om vores planer og lægge dem i hans hånd om morgenen og om aftenen takke ham for de velsignelser og den ledelse, vi har oplevet igennem dagen.

At lagre Guds ord i hukommelsen

Sl 119,11
Ef 5,19
Kol 3,16

Hvad forventer salmedigteren af at huske på Guds ord?

Baggrund

I Det Gamle Testaments skrifter kan man se, at Israels folk er præget af en erindringskultur. Folket mindes, hvordan Gud har ledt det. Forældre videregiver denne erfaring til deres børn. De hjælper dem med at indprente og lagre dette i hukommelsen (5 Mos 6,4-9). Det at være fælles om at lære loven udenad skaber rammen for at kunne videregive erfaringer og fundamentet for tro til de næste generationer.

Til fordybelse

Paulus opfordrer de kristne til på lignende vis at fortsætte denne tradition. De bør formane, opmuntre og trøste hinanden med *salmer, hymner og åndelige sange*. For at kunne gøre dette, er det nødvendigt at kende Skriften og ligesom salmedigteren at have den i *hjertet* og i hukommelsen. Så vil den præge deres liv og handlinger.

Til anvendelse

Især sammenhængen mellem musik og ord hjælper til at huske tekster. Selvom man har glemt enkelte ord, dukker de op igen, når man nynner melodien. Det kan endda iagttages hos demente. De er stærkt begrænsede i deres muligheder for at kommunikere og at huske. Men når de synger sammen med andre, kommer de i tanker om de ord, som de engang har lært. Alt er jo lagret i hukommelsen og skal bare kaldes frem. Det kan godt betale sig at lære skriftsteder og salmer udenad for på den måde at indprente sig dem.

Resumé

Guds ord støtter og viser vej i alle livets situationer. Det trøster, giver håb og opmuntrer til at leve efter Guds retningslinjer, til at gøre det gode og med hans hjælp at omsætte hans kraftfulde ord til handling i det daglige liv.

Spørgsmål til drøftelse

Indledende
spørgsmål

1. "En god teori er det mest praktiske, der findes"
(Gustav Kirchhoff, tysk fysiker, 1824-1887).

Hvad mener I om denne påstand?

Supplerende
spørgsmål

2. **Hvor vigtigt er det efter jeres erfaring**
 - 1) at have et godt kendskab til Bibelen og
 - 2) at lære skriftsteder og bibeltekster udenad?

Læs Luk 4,1-13

3. Jesus og Satan citerer fra Skriften.

Hvor går grænsen mellem den rette brug og misbrug af Bibelen?

Hvordan kan det at kende Skriften hjælpe, når man ønsker at afsløre og modstå fristelser?

Sl 119,11
Kol 3,16

4. **Hvad vil det sige at gemme Guds ord i hjertet og at synge med hjertet sammen med andre?**

Sl 37,7; 46,11

5. **Hvilken sammenhæng er der mellem stilhed og erkendelse?**

Hvilke erfaringer har I gjort jer i stilheden?

Afsluttende
spørgsmål

6. **Hvad har været den væsentligste erkendelse for jer i løbet af dette kvartals bibelstudium?**